Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадуьл 1923 шера дену • ШИНАРА, 29 январь, 1974 шу. • № 13 (1530). • Мах 2 кеп.

КОММУНИСТАША ТIАДЕХКАРАШ КХОАЧАШДЕ

Дукха ха йоацаш республика юххьанцарча партийни организацешка отчетно-хоржамий собранеш чакхъяьннай. Цига къамаьлаш дайча коммунисташа шоашта карагIдаьннар хьа а гойташ, хоадамболлаш дийцар шоай коллективашка беш бола организаторски массово - политически болх тоабара, экономикана доал делга дикагIа вIаштIехьдаккхара, балха хIанз а долаш дола кхоачамбоацараш дIададахара де дезарех. Иштта дукха маьхера наказаш, предложенеш тийлар коммунисташа нйслагIча пятилетка диълагIча, къоастамбеча шера планаши социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдара лоаттаеча яхьа партийни кулгалделга тоадара хьакъехьа, партийни пачхахьалкхени дисциплина чIоагIъе езаш хийрах, партийни собранешка тIаийю решенеш кхоачашъяра лоаттабу тIахьожам тоабарах лаьца.

Собранешка коммунисташа дииза даргдац яхаш белгалдаь гIулакхаш кхоачашдара мероприятеш увттаеш я хIанз юххьанцара партийни организацеш, парте райкомаш, горкомаш.

Коммунисташа яь критически замечанеши предложенеши кхоачашъяра боагIаш бола тIахьожам а лоаттабеш из болх хьаддача лостамагIа бу парте Заводской райкомо. Цу хьакъехьа шоаш тIаийю решенеш партийни организацеша мишта кхоачашъю хьожаш штате йоаца комиссн я укхаза болх беш. ТIахьожам лоаттабарал совгIа эшшача метте практически новкъостал а ду цо. Коммунисташа белгалдаьча дукхача дешашта юкъера эггара лоаэхIамегIа дараш хьакъоаста а дийя КПСС райкома перспективия плана юкъедохийт.

Иштта цу деша йоакхо еш я производственно-товарни контора, Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода, № 7 йолча ГМУС треста, Сунженски района «Ассиновский», Грозненски района «Ермоловский» совхозий партийни организацеш. Шоай низи денали коммунистий инициатива даим дегIаухаш хиларах, цар шоашта тIадехка гIулакхаш бехктокхаме хеташ кхоачашдеш хиларах тийша долга дика кхеташ йолча цар парткомаша коммунистий цхьаккха критически замечани, маьхера предложени йитап теркал ца еш. ХIаьта коммунисташа дIадехараш даим санна производство дегIайоалаяра, коллективай балха а, вакара а хьалаш тоадара тIадерзадаь ма хулий. Цудухьа цу гIулакха йоагIаш йола терко ечар балха толамаш а дика хул.

Дика дар гIулакх массанахьа цу тайпара леларе. Амма из иштта дац. Йолаш я республике коммунистий наказашта лерттIа учет ца лелаеш, уж кхоачашдара цIенхаштта тIахьожам ца лоаттабеш йола партийни организацеш. Дукха ха йоацаш «Терек» фирме хиннача отчетно-хоржамий партийни собране коммунисташа чIоагIа критика йир партбюрона, коллективе яхь лелаелга во отталарах, цехаша тIаийца социалистически декхараш кхоачашделга мишта латт хьожаш тIахьожам ца лоаттабарах, къахьегама дисциплина лоха хиларах. Цу тайпара ледарлонаш ювлийт шоай балха кога гIирс беча фабрика, пивзавода. Назрановски трикотажни фабрика партийни организацеша. Цу предприятей собранешка дукха дика решенеш тIаийю, цхьабакъда уж кхоачашъелга Iалаш-м дац цар. Цудухьа во да цар балха тьокхамаш а.

Парте горкомий, райкомий, юххьанцарча партийни организацей декхар да коммунистий инициатива шерра хьалзацар, цар дIадехараш даим теркалдеш хилар, критикеи самокритикеи дегIа а кхувлаш тIалиллача гIулакхацара хIаране бехктокхам лакхбар. ЧIоагIа лоархIаме да коммунистий наказаш кхоачашдара цар тIаийю решенеш лерттIа кийчъяь, цу гIулакха оттаяь мероприятеш хоадамболаш белгалъяь, уж кхоачашъергйола нахи хан къоастаяь хулийтилга.

Каст-каста нийслуш да решенеш кийчъечеи тIайечеи хана партийни организацеша чуйнна болх беш а, тIаккха кIезига ха яьлча шоаш це лаьрхIар тесса дуташ а. Цу тайпара ледарло ца хилийтар духьа аргIанарча собране гулбеннача коммунисташка цар тIадехкараш кхоачашдара даьр фуд дIадовзийтилга, дииза дисар белгалдоаккхилгеи из кхоачаш ца деш висар бехктокхаме озилгеи Iалашде деза. ХIаьта лакхе даттача партийни органаша лохерчар шоаш де тIайицар кхоачаш мишта ду хьожаш даим тIахьожам лоаттабе беза, каст-каста цар отчеташка ла а дувгIаш.

Коммунисташа тела предложенеш, критически замечанеш кхоачашъелга коллективашта хьалхашка латтача керттерча декхарашца айхха дувзаденнеи уж кхоачашдара тIадерзадаьи хила деза. Царех цхьаяраш партийни организацеша шоаш денна леладеча практически гIулакхашца кхоачашъе йиш йолаш хул. ХIаьта из иштта де а деза. Нагахьа санна коммунисто партийни организацена хьалхашка оттадер чоалхане декхар хилча из къоастадара лаьрххIа комиссн лерха езаш а нийслу. Дукха низ тIабахийтаи йIаьххача ханеи кхоачашде дезаш дола гIулакхаш перспективни плана юкъедахийтача бакъахьа да.

Цхьабола кулгалхой коммунисташа шоашта ю критика лоьш хилац, хIаьта вожаш из нийса шоаш кхетаеш ба аьнна хетийташ кеп а оттайий, шоай бехкагIа дола кхоачамбоацараш дIа ца доахаш Iа. Цу тайпарча нахагара доагIар дииза хьадеха деза партийни органаша.

Коммунисташа тIадехкараш даим хиннад вай экономика, культура дегIайоалаяра, къахьегамхой вахар тоадара тIадерзадаь, цудухьа денна цу тIулакха йоакхо а еш, КПСС XXIV съезда решенеш, пятилетка диълагIча, къоастамбеча шера планаши декхараши кхоачашделга Iалашде декхарийла я республика партийни организацеш.

НОВКЪОСТ Л. И. БРЕЖНЕВ КУБА РЕСПУБЛИКЕ ДIАВАХАР

Кубай Коммунистически парте Хьалхарча секретара, Революционни правительства Премьер-Министра Фидель Кастро Руса хьехарагIа 28 январе официальни доттагIала визатаца Москвера Куба Республике дIавахар КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Л. И. Брежнев.

Новкъост Л. И. Брежневца цхьана вахар КПСС ЦК Политбюро член, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министр А. А. Громыко, КПСС ЦК Политбюро член, Украина КП ЦК хьалхара секретарь В. В. Щербицкий, КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат, КПСС Ленинградски обкома хьалхара секретарь Г. В. Романов, КПСС ЦК секретарь К. Ф. Катушев, КПСС ЦК член, граждански авиаце министр Б. П. Бугаев, кхыча мехкашцарча экономически бувзамашта йолча СССР Министрий Совета Паччахьалкхен комитета председатела хьалхара заместитель И. В. Архипов, хIаьта иштта КПСС ЦК член, КПСС ЦК Генеральни секретара помощник К. В. Русаков, КПСС Центральни революционни комиссе член, КПСС ЦК Генеральни секретара помощник А. М. Александров, КПСС ЦК Генеральни секретара помощник А. И. Блатов, КПСС Центральни ревизионни комиссе член, ТАСС генеральни директор Л. М. Замятин.

Советски Союзен Куба Республикаи Паччахьалкхений байракхашца егача Внуковски аэродроме новкъост Л. И. Брежнев накъавоаккхаш бар новкъостий Ю. В. Андропов, А. А. Гречко, В. В. Гришин, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, П. Н. Демичев, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, В. И. Долгих, И. В. Капитонов, КПСС ЦК членаш П. А. Абрасимов, В. В. Кузнецов, Г. С. Павлов, К. У. Черненко, Г. Э. Цуканов, Н. А. Щелоков, КПСС ЦК членалла кандидат С. К. Цвигун, КПСС Центральни ревизионни комиссе членаш О. Б. Рахманин, Г. К. Цинев, КПСС ЦК Генеральни секретара помощник В. А. Голиков.

Накъавоаккхача бар Советски Союзерча Куба Республика посольства дипломатически болхлой а хIаьта СССР-ера Канада посол Р. А. Д. Форд а.

Цу самолетаца Гаване дIавахар Советски Союзера Куба Республика посол Северо Агирре дель Кристо.

(ТАСС).

Л. И. БРЕЖНЕВА ПРЕНСА ЛАТИНА АГЕНТСТВА КОРРЕСПОНДЕНТАГА ЯЬ ЗАЯВЛЕНИ

Москвера Гаване ваха ше араволаш КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева укх тайпара заявлени йир аэродроме Пренса Латина агентства корреспондентага:

ЧIоагIа гIадваха тIайицар аз новкъоста Фидель Кастрос се ПаргIатон гIайрене хьехар.

Къаьстта чIоагIа дега тоам бар хийна ва со шун мохк бовза, кубински революцена карагIдаьннараш бIаргаго, турпалча кубински халкъага моаршал дала а цун революционни деналон. къонахчалон советски наьха дегаш гIоздаьхалга цунга дIаала а сай йиш хургхиларах.

Социалистически интернационализма принципий ларда тIа латтача чIоагIача, вежарашха долча доттагIало шоайла юв Советски Союзи Кубеи.

ГIадваха хьеж со новкъостаца Фидель Кастроца кубински лаьттан тIа тхоаш вIашагIкхетаргдола ха хьатIаккхачарга. Со дог тийша ва, цунца а кубински республика кхыча кулгалхошца а тхоай хургйолча переговораша вежарашха йолча вай партешта юкъера, советски кубински халкъашта юкъера доттагIал дIахо кIоаргдара новкъостал дергдолгах.

Гаване вIашагIкхеталда вай!

(ТАСС).

ДИКА ЛЕЛ БАЛХАШ

Кхашкара бIаьстан балхаш ханнахьа дIадоладара эша техника кийча хилийтаран Iан замалахь из дика лораяран вай республикера беррига механизатораш тIахьехаш сунженцаша даь кхайкарал даггара къоабалдаь хьаллаьца, тIехьа ца тетташ тракторашн юртбоахама кхыбола гIирси тоабе болабелар Шалински района «Южный» яхача совхозе.

ДIадахача шера йиълагIча квартале планагIа 9 йолча, совхоза механически мастерскера араяьлар дика тоаяь 12 трактор. ХIаьта укх кердача шера хьалхарча квартала планагIа мастерске болхлой декхарийла ба 10 трактор тоае. ХIанзле а тоа а яь араялийтай 6 трактор.

Во лелац совхозе тIехьатосса юртбоахама гIирс тоабелга а. ХIанзле а кийчдаь дIаоттадаь латт 19 нух (планагIа — 21), 6 сеялка (планагIа — 9), 10 культиватор, дуккха макхаш, кхыйола инвентарь.

БIаьстанга техника дика кийчъяра шоайла социалистически яхье а баьнна къахьегаш ба механически мастерске болхлой. ИйслагIча пятилетка диълагIа, къоастамбеш дола шу дика къахьегаш чакхдаккхара партии советски халкъи тIахьехаш КПСС Центральни Комитето даьча Кхайкарала гIулакхаца жоп дала гIертача совхоза механизаторашеи мастерске болхлошеи дош деннад 20-гIа февраль хьатIаккхачалехьа еррига тракторашн юрта боахама гIирсн бIаьстан балхашта кийча хилийта.

СУРТА ТIА: трактор сихагIа арахецара эша оатхал тоаяра хьакъехьа дагабовлаш ба тракторист Цикмаев ИбрахIим, бригадира гIонча Аксактемиров Хьамзат, механически мастерске заведующи Кузнецов Григорий Петрович.

И. ПЛИЕВА сурт.

КПСС Центральни Комитете, СССР Министрий Совете, ВЦСПС-е, ВЛКСМ ЦК

1973 шера халкъа боахама план ханал хьалха кхоачашъяр духьа промышленноста, гIишлошъяра, транспорта болхлоша лелаьча Ерригсоюзни социалистически яхьа итогашка хьежай КПСС Центральни Комитет, СССР Министрий Совет, Ерригсоюзни Профессиональни Союзий Центральни Совет, ВЛКСМ Центральни Комитет, цу дешах лаьца соцам тIаийцаб.

КПСС ЦК-ас, СССР Министрий Совето, ВЦСПС-о, ВЛКСМ ЦК-ас шоай соцам тIа раьза хинна белгалдоаккх, промышленноста, гIишлошъяра, транспорта болхлоша, шерра Ерригсоюзни социалистически яхь а йоаржаяь, нйслагIча пятилетка кхоалагIча шера план толаме кхоачашъелга Iалашдаь хилар. Шера заданегIа 5,8 процент дукхагIа хьае лаьрхIа хинна промышленни продукци 7,4 процент дукхагIа хьаяьй. Планал совгIа арахийцай 7 миллиард совгIча сома маьха продукци. Дукха хIама даьд Iилма-технически прогресса темпаш сихъяран цу ларда тIа обществени производства эффективность лакхъяран. ДукхагIа хьаяьча ерригача промышленни продукце пхе даькъах диъ дакъа къахьегама овсарле лакхъяра чотах хьаяьй. Беррига а лаьрхIача 90 миллиард совгIча сома маьха производственни культурно - бытовойн гIулакхашта лаьрхIа объекташ эксплуатаце дIаеннай. Транспорта массе тайпай грузооборота план тIехкхоачашъяьй.

Мехка экономика дегIайоалаеча доккхий толамаш дахарца белгалдаьннад 1973 шу, хIаьта цо йиш хилийтай пятилетка социальни программа кхоачашъяра лоархIаме мероприятеш чакхъяха. Уж толамаш даха вIаштIехьдаьннад турпалча болхлой классо, инженераша, Iилмахоша, производства специалисташа хьинаре къахьегар бахьан долаш, уж да партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеша нйслагIча пятилетка кхоалагIча, хоадамбеча шера заданеш толаме кхоачашъяра къахьегамхой оарцагIбоахаш бокхха массово-политически болх барах хьахинна хIамаш.

КПСС Центральни Комитето, СССР Министрий Совето, Ерригсоюзни Профессиональни Союзий Центральни Совето, ВЛКСМ Центральни Комитето 1973 шера халкъа боахама план ханал хьалха кхоачашъяр духьа промышленноста, гIишлошъяра, транспорта болхлоша лелаьча Ерригсоюзни социалистически яхье котьяьннаргаш а лаьрхIа, КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК ЦIе байракхаш еннай укх союзни автономни республикашта, краяшта, областашта:

СОЮЗНИ РЕСПУБЛИКАШ

РСФСР	Грузински ССР
Украински ССР	Азербайджански ССР
Белорусски ССР	Молдавски ССР
Казахски ССР	Латвийски ССР

АВТОНОМНИ РЕСПУБЛИКАШ, КРАЯШ, ОБЛАСТАШ

РСФСР-е гIолла: г. Москва, г. Ленинград, Башкирски АССР, Дагестански АССР, Марийски АССР, Удмуртски АССР, Якутски АССР, Белгородски область, Владимирски область, Воронежски область, Горьковски область, Ивановски область, Иркутски область, Кемеровски область, Куйбышевски область, Ленинградски область, Московски область, Мурмански область, Новосибирски область, Омски область, Пермски область, Приморски край, Ростовски область, Сахалински область, Свердловски область, Тульски область, Тюменски область, Челябински область.

Украински ССР-е гIолла: Днепропетровски область, Донецки область, Запорожски область, Киевски область, Крымски область, Львовски область, Николаевски область, Харьковски область, Херсонски область.

Белорусски ССР-е гIолла: Витебски область, Мински область.

Узбекски ССР-е гIолла: Сырдарьински область, Ташкентски область, Ферганский область.

Казахски ССР-е гIолла: Актюбински область, Малхбоален-Казахстански область, Карагандински область, Кустанайски область, Къилбаседа-Казахстански область, Семипалатински область.

Грузински ССР-е гIолла: Абхазски АССР.

Азербайджански ССР-е гIолла: Нахичевански АССР.

Киргизски ССР-е гIолла: Ошски область.

Таджикски ССР-е гIолла: Ленинабадски область.

Туркменски ССР-е гIола: Ташаузски область.

Ерригсоюзни социалистически яхье котьяьннаргаш а лаьрхIа, ахчан премеш тIехьа а йолаш КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК ЦIе байракхаш еннай 739 предприяте, гIишлон, организаце коллективашта.

ЦУ ДАЬКЪЕ ПРЕДПРИЯТЕИ, ГIИШЛОНИЙ, ОРГАНИЗАЦЕИ КОЛЛЕКТИВАШ

Нохч-ГIалгIай АССР-е гIолла: «Чечингстройтранс» производственни объединене, г. Грозный, «Чечингсельстрой» трест, г. Грозный.

КПСС ЦК-ас, СССР Министрий Совето, ВЦСПС-о, ВЛКСМ ЦК-ас партийни, советски, боахама органашта, профсоюзни комсомольски организацешта тIадиллад 1973 шера лелаьча социалистически яхьа итогий кIоарггеи массе оагIорахьареи анализ елга, цига котало яьккхарий опыт вIашагIтохилгеи дIайоаржаелгеи, яхь вIашагIйоллара гIулакх дIахо эргадоахаш тоадара, пятилетка диълагIча шера планаши социалистически декхараши толаме кхоачашдара тIадерзадаь гIулакхаш кийчделгеи чакхдоахилгеи.

* * *

КПСС Центральни Комитето, СССР Министрий Совето, ВЦСПС-о, ВЛКСМ ЦК-ас дег тIара даькъала юви республикай, краяй, областий предприятейи организацейи коллективаш, промышленноста, гIишлошъяра, транспорта болхлой — 1973 шера лелаьча Ерригсоюзни социалистически яхье котбаьннараш, дIакхайкаду, болхлоша, инженерно - технически балхаш дераша, Iилмахоша, производства специалисташа КПСС XXIV съезда решенеш толаме кхоачашъяр духьа лоаттабеча къовсамера шоай къахьегама низаш алсамдоахаргдолгах, дерригача халкъо лелаеча социалистически яхьа байракх кхы а лакхагIа айергйолгах, шоай деррига низаш, знанеш, опыт 1974 шера заданеш ханал хьалха кхоачашъяра тIайохийтаргйолгах шоаш дог тийша хилар.

ХИМИКИЙ ТОЛАМ

СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически комбината химикаша доккхий социалистически декхараш тIа а нйца бIубенна дIадоладаьл пятилетка диълагIа, къоастамбу шу. Товарни продукци арахецара январа хьалхарча шин декада задани 102,5 процент кхоачаш а еш, планагIа лаьрхIачул совгIа цар арахийца продукци 140 эзар гаргга сома маьха я.

Нырков Валентин Иванович керте латтача фенол арахецача цеха коллектив бетта план 106 процент кхоачашъеш хьайоагIа. Цул дукха тIехьабисац Чингариев Зайнди Хусейновича кулгалдеча полиэтилен арахецача цеха химикаш. Январь бетта задани 104,5 процент кхоачашъеш ба уж.

А. ТЕТЕРЕВА,
тха штате йоаца корр.

БЕРКАТ СОВД ОАККХАРГДА

МАЛГОБЕКСКИ РАЙОНА «ИНГУШСКИЙ» СОВХОЗА КЪАХЬЕГАМХОИ 1974 ШЕРАРА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

СССР халкъа боахам дIахо йодача хана дегIаккхувлара КПСС XXIV съезда исторически решенеш кхоачашъяра оаха — совхозни производства къахьегамхоша, специалисташа, кулгалхоша — пятилетка кхоалагIа, хоадамбу шу толаме чакх а даьккха, 1974 шу юрта боахама продукци дукхагIа яккхара шу де лерхI.

Сунженски района механизатораш дIадоладаьр хьал а доацаш еррига юрта боахама техника дика тоаяь ханал хьалха — 20 февраль тIакхоачаш кийчъяь яккха декхараш тIаийцав тха механизатораша - ремонтникаша. Уж дика кхоачашдара производстве хьалха латтараштa карагIдаьннараш юкъекхувлаогда. ХIана аьлча техника дика кийчъярах тийша да хьувкъам кхебелга, хьайбай боахама тешшаме доакъара база хьаяр.

Парте Центральни Комитето партеген советски халкъаген даьча Кхайкарало, «1974 шера лаьтташцарен хьайбашкарен йоала продукташ дукхагIа яхара кийчъяри духьа юрта боахама болхлоша Ерригсоюзни социалистически яхь йоаржаяра хьакъехьарча» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК социамо дегаш урасттадаьча совхоза къахьегамхоше дош лу ер шу, пятилетка къоастамбу шу кхы а лакхагIа хьокхамаш долаш чакхдаккха.

Совхоза къахьегамхоша тIаийцад социалистически декхараш:— хIара гектара хьувкъам 22 центнерага кхоачабеш деррига ялат 18200 тонн йоаккхаш пачхахьалкхенга 7600 тонн йохка;

—хIара гектара хьувкъам лакхбеш пачхахьалкхенга дохкаргда 780 тонна баьцадаараш;

— кхоабаш долча хьайбай продуктивность лакхъярца цхьана хьайбаш дебаде: детта доахан 1100-нега, жа 14 эзарнега кхоачаде;

— планал совгIа пачхахьалкхенга 20 тонн а йохкаш 500 тонн шура йохка;

— пачхахьалкхенга 500 тонн дулх дохка;

— хIара 100 Iатта тIехьара планагIа 80 Iаса долча 85 Iаса кхеде.

— хIара устагIан тIера 3,4 килограмм йоаккхаш 44,5 тонн дика тха дохка;

— хIара 100 жийна тIехьа 101 Iаьхар кхебе;

— юрта боахама продукци совъяккхара тIехьа халданза къовсам лоаттабеш йоаккхача продукцега дIадодар 16,7 процент лохде.

Уж деррига декхараш толамца кхоачашдара эшаш дар вIаштIехьлаккхар духьа халданза кхетамеи организационни болх совхоза къахьегамхошта юкъе лерттIа лелабара бокхха теркам тIабохийтаргба совхоза кулгалхоша, парткома, специалисташа.

Социалистически декхараш совхоза къахьегамхой собране дийца а дийца тIаийца да.

ТХОАЙ ДЕША ДАЙ ХУРГДА

НАЗРАНОВСКИ АВТОТРАНСПОРТНИ ПРЕДПРИЯТЕ КОЛЛЕКТИВО 1974 ШЕРА ТIАИЙЦА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

ИйслагIча пятилетка планаш ханал хьалха кхоачашъяра Ерригсоюзни социалистически яхьа юкъеяхача Назрановски автотранспортни предприяте болхлой, инженерно-технически балхаш дерий, гIулакхерча наьха коллективо чIоагIа къоабалдаь хьаллаьцад пятилетка хьалхарча шера хьинар айденна къахьегара партега, советски халкъага КПСС ЦК-с даь Кхайкарал а шеоа план ханал хьалха кхоачашъяра Ерригсоюзни социалистически яхь йоаржаярах бола КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВПСПС, ВЛКСМ ЦК соцам а.

Тхоай резервашкеи торонашкеи хьежа 1974 шера укх тайпара социалистически декхараш тIаэц оаха: пачхахьалкхен планагIа шера 265 эзар тонн мухь дIа-юха бахьа безача 269 эзар тонн мухь дIа-хьа бахьа; планагIа 4700 эзар тонно-километр е езача 4900 эзар тонно-километр е; шера планагIа 2261 эзар пассажир дIа-хьа вига везача 2300 эзар пассажир дIа-юха вига; планагIа 44155 эзар пассажиро-километр е езача 44250 пассажиро-километр е;

Ерригача предприяте гIолла 1974 шера план 27 декабре кхоачашъе, планал совгIа 4 эзар тонн халкъа боахама мухь дIа-хьа бахьа. Пассажирашта гIулакх дара культура лакх а еш пассажираш дIа-юха бигара 1974 шера план 27 декабре кхоачашъе. Автомобилашта технически гIулакх делген ремонт елген тоа а деш, ремонтникий балха ха эехьа кIезигагIа йоа а еш грузови автомобилаш технически кийча хилара коэффициент 0,75-негара 0,76-нега кхоачаш лакхъе, автобусаш технически кийча хилийтара коэффициент 0,75-негара 0,78-нега кхоачаш лакхъе, легкови таксомотораш технически кийча хилара коэффициент 0,75-негара 0,76-нега кхачийта.

Планал совгIа 35 грузови автомобиль, 119 автобус, 38 такси балха арайовлийта.

Массайолча автотранспорта тIахьожам лоаттабелга тоаде, мухь тIабоацаш машинаш лелилга кIезигде. Цун чотах мухь тIаболаш 76,6 эзар километр дукхагIа никъ байта.

Къахьегама овсарле планагIа лаьрхIачул 2 процент лакхъе, цун чотах автоперевозкай валови доходий план 21,5 эзар сом тIехкхоачашъе.

Шера 35 эзар килограмм доагор кходе. Автомашинаш дукхагIа яхаргйолаш гIулакх вIаштIехьдаккха, цун чотах шера 60 автопокрышка кхое. Пачхахьалкхенна 800 сом пайда бергбола рационализаторски предложенеш производствана юкъеяхьа.

Назрановски автотранспортни предприяте коллективо социалистически яхье хьех Сунженски автотранспортни предприятеи Къилседа-ХIирий Беслановски автотранспортни предприятеи коллективаш.

Социалистически декхараш дийца а дийца тIаийцад предприяте болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхерча наьха коллектива собране.

КУЛЬТУРНИ РЕВОЛЮЦИИ КЛАССОВИ КЪОВСАМИ

Вай мехка советски социалистически культура хьахиланзар къамий культураш йохаеш. Из хьахилар къамий культурашца дола толашагIа меллар дегIадоалаДеш. Керда социалистически культура хьаерий декхар дар дIаяхача заман тIехьлен критически уйла яь, социалистически чулоацам бола къаман йоаггIаш йола культура формаш хьаяр.

Социалистически общество дегIаахара ерригача этапашка культурни революци чакхъяккхара къаьстта теркам тIабохийташ хиннай Коммунистически партн, цо чIоагIа йоакхо яьй хьалха тIехьадиса хиннача вай мехкарча халкъий культура дегIайоалаяра. Тайп-тайпарча къамех дола халкъаш чIоагIача цхьоагIоне вIашагIтохаш, вай ханара йоккха промышленность хьалъелга Iалашдеш, ахархой социалистически боахамга боахаш, социалистически культура бола чIоагIа моральнополитически низ а хинна дIаэттар ленински къамий политика. Парте къамий политика вахаре низ болаш хиларах, Советий Iаьдало чIоагIа йоакхо ярах, эрсий а кхыча а экономически культурни хьакъе тIехдегIадаьхкача вежарашха долча халкъаша дог-цIена новкъостал дарах хьахиннар дар из.

Къамий республикаша а бIарчча хьанийцача вай мехко а керда обществои керда культурей хьалъеча даьхача доккхийча толамаша дег' чура гIадбуг дерригача дунен тIара прогрессивни нах, Советски Союзо опыто уйла яйт царга. Уж толамаш белгалдахар хIанз, марксизма - ленинизма геттара йоккхий коталонаш, чIоагIа дIаяржаш хиларо империалисташи цар идеологаши кхерабаьча хана, къаьстта лоархIаме да.

Культурни революци чакхйоаккхаш Нохчечени ГIалгIайчени специфически башхалонех цаI яр уж экономически культурни даькъе тIехьайиса хилар. Цунах латтар вахар социалистически эргадаккхара халонаш а. Нохчийн гIалгIайн шоай наьна меттала йоазув дацар, школаш йоацараш санна яр, наггахьча сагагара дIанйкхача берригаш дешанза бар, геттара кIезига яр къаман интеллигенце кадраш, хIаьта дукха бар моллаш, шейхаш, бусалба дына керте латта кхыбараш. Вахар культурни эргадаккхара гIулакх укхаза кхоссаделар реакционни традицешца, цунна чIоагIа духьал баьлар болхлой класса классови моастагIий, къаьстта кулакаши дына керте латтараши.

Къаман школа ира классови къовсами экономически халонаши йолаш эттача хьале хьа а йир, дегIа а йоалайнр Нохч-ГIалгIайчен партийни организацеша. ЧIоаггIа езаш а лоархIаш а яр республика къахьегамхоша советски школа. Халкъо мах ца бехаш дакъа лоацар школаш хьалъеча а уж дегIайоалаеча а, халкъ дийша хилара духьале еш бола моастагIий гучабоахар, царна духьал къовсам лоаттабара гIо дора.

Нохч-гIалгIай халкъа образоване башхалонех цаI яр бусалба дешара хьужареш хилар. Масала, Нохчашкахьа яр 180 совгIа хьужаре, ши эзар совгIа саг деша а вагIаш. 1930 шу тIакхачалца хилар уж. ХIама ца эшнаш хIара юрта яр хьужаре. ХIаьта 20-ча шерашка школел дукхагIа яр хьужареш а цар чу деша багIа нах а.

Дына керте латтарашей кулакашей берий даьшкей поаношкей дувцар бераш школе деша ма ахийта яхаш, кхерам тIатувсар царна, бераш школе деша ухийта лай а, ноаной а, хIаьта цар бераш а кераста хурга, йоахар. Масала, 1925 шера Дышни-Ведана дукхагIдола бераш школе деша яха даьлча, моллашен царна тIехьа барашен дувца долалир школе бераш ухийта дайн поанойи бусалба наьха кашмашка дIабохкаргбац яхаш. ТIаккха бераш деша ца ухийташ соцалир. школа дIакъайлар.

Дукха хIама де дезар дына уйлаша тувлабаьчара нохчийн гIалгIайн къахьегамхой мукъабахара. Iалата гIулакхаш харцахь хиларах уж дIакхетабара. Из хала де дезаш хIама дар. Цаха юкъе чIоаггIа лоархIаш бар моллаш, цар оала дош теркалдора. Из дохаде, цар нах Iехабелга гучадаккха атта дацар. Гучахьа а къайлагIа а шоашта могар дора кулакашен моллашен дешара гIулакх дохаде гIерташ, къахьегамхой сердалонга ца бовлийта гIерташ. Цар кIийлеяаш йора партийнин советскин болхлошта, боабора уж, школашта, ликпункташта цIераш еттар.

Шоай классови хьашташ кхоачашдара долча хIама оарцагIдаьккхадар моллашен кулакашен: патриархальню - родовой гIулакхаш, пхьа лехар, кхалсаг бокъо йоацаш хилар, нохчийн гIалгIайн дынах тешаш хилар. Уж Iаьржа гIулакхаш дара моллаштей кулакаштен новкъостал дора паччахьа хана эрсаштен кагийча къамаштен юкъе эттача цатешамо. «Царнамон великорусски буржуазеи шоаш лоаттабаьча низIоткъамца доалахарча къамашта цитар уж великороссашта чIоаггIа эгIазбаха хилари царех бола цатешами, из цатешам дIабаккха беза гIулакхашца, дешашца а боацаш», — яхаш яздаьд В. И. Ленина (Соч. бизза гуллам, т. 34, оагI. 379).

Советий Iаьдало цунна духьал даьккхар дерригача халкъашта юкъе нийсхои вошали хулга, уж кортамукъа хилар.

Ленински къамий политика толамца кхоачашъеш хиларо бокха лоархIам бола гIулакх дир доаман къамашта, царна нохчийн гIалгIайн культурни боарам лакхбара а деш.

Де йиш мел яр дора Советски правительствас халкъа образовани дегIайоалаяра. 1923 шера Наркомпроса фондера кхы тIа а нохчашта дола учебникаш арадахара хьахийцар 70 эзар сом.

Дешара гIулакх тоадара шерагара-шерга дукхагIа хьахецар ахча. 1923 шера Нохчечена делар 216 эзар сом, 1924 шера — 296 эзар сом, хIаьта 1925 шера—670 эзар сом. 1922 шера ГIалгIашкахьа цу гIулакхага дIадахийтар — 75077 сом, 1925 — 1926 дешара шера — 466800 сом.

Школаш хьаешшен дегIайоалаеннен дIадоаккхар, бахача наха дешар ца ховш хилар а, укхаза а яр иштта йоккхий халонаш. Дукха а дукхагIболча кулакаша занятеш яра шоай цIенош хьахеца тигацар. Масала, бахача наха дешар хьеха бахийтача М. Мамакаевен Н. Казалиевен Шаьла районa Устар-Гордой яхача юрта занятеш е йийзар кулака коарча кхий чу, кулака ший бархI цIенах цхьа цIа хьадала тиганзар.

Культура гIулакх чакхдаккхара тIехьатетта йиш йоаца декхар а хинна дIаэттар наьна меттала йоазув арадоаккхилга. З. К. Мальсагова латински йоазон ларда тIа оттаяь гIалгIай графика проект 1923 шера тIанийцар, хIаьта Нохчашкахьа — 1925 шера. Укхаза чIоагIа духьале йир дына керте латтараша. Ирача классови къовсаме чакхдаьккхар из гIулакх.

Дукха къахьега а рузкъа дIадахийта а дийзар къаман интеллигенце кадраш кийчъяра.

Керда йоазув тIанийцар, къаман интеллигенце кадраш кийчйир къиза классови къовсам а лоаттабеш. Парте къамий политика чакхйоаккхилга дохаде, къахьегамхой Советий Iаьдала хийра баха, къамашта юкъе барт ца хилийта гIертар классови моастагIий. Къахьегача лоамароех дийша гIулакхера нах ца хилийта гIертар уж. Кадраш кийчъяра духьал бар шовинисташ а националисташ а. Хьалхарбараш кхерар шоай привелегеш дIаялар, шоллагIбараш — дийша, социалистически культура караерзаяь лоамаро кулакаштей моллаштен кIалхарвалар.

Бакъда, классови моастагIаша леладаь гIулакхаш гуча а даьха, дIадаьккхар парте халкъо. Коммунистически парте хьалхе а лаеш Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша эшайир социализм хьалъеш нийсъенна халонаш. ТIом хилалехь хьалхарча пятилеткашка нохч-гIалгIай халкъа духовни вахаре, халкъа боахама дерригача доакъошка а санна, доккхий хувцамаш хилар. Цу шерашка республика къахьегамхоша толамца дегIайоалайора шоай культура, халкъа образовани, хьахилар советски интеллигенци, Iилма, литература, искусство, кхыдараш.

ТIехьагIа латински алфавит эрсий алфавитаца хувцар социалистически культура хьаккхоллара боккхача лоархIаме хилар. Цо аттача даьккхар вай мехка дахача къамашта шоллагIбола наьна мотт а хинна дIаэтта эрсий мотт хьалкхувча тIехьено кIоаргагIа а дикагIа а Iомабелга, нохч-гIалгIай халкъа культура дегIайоалаеча геттара боккха культурно-политически лоархIам а хинна дIаэттар из.

ХIанз эрсий мотт ховш 150 миллион совгIча сага, къамаша цунга гIолла вIашн йовзийт шоай культура. Эрсий метто гIо а деш, хIанз чIоаггIа дегIадоагIа къамий метташ.

Къамий культураш вIашн гаргаяхара хиланза даргдоаца хIама да халкъа традицеш я яхаш къаьнара формаш лорае гIерта, культурни процесс дегIаяра гIулакха зенна дола къам шийна чу хьерчилга дIадаккхар. Парте обкома Х-ча пленумо белгалдаьккхар наха юкъе беш бола идейнокхетама болх ледара латташ хилар, бахача нахах дикка дакъа бусалба дынах тешаш хилар.

Цо общественни Iилмай, культура, искусства болхлошта хьалхашка бехкокхаме декхараш оттаду. Царех хIараьар декхарийла ва къамаши къамий культураши гаргаяхара гIо деш мел дар хьаллаца а, царна новкъа мел долчунца къовсам лоаттабе а, къамий цхьоагIо чIоагIъе а.

Веррига советски наьха, царца цхьана нохчийн гIалгIайн, культура чIоагIа лакхъеннай, хьахиннай коммунизм хьалъеш воалла саг массе а оагIорахьа дегIавоалавара новкъостал деш йола керда йIаьхий традицеш. Уж хьахиннай дуккхача къамех латтача советски халкъа барт болча цхьоагIон ларда тIа. Из ба нохч-гIалгIай халкъо доаха дерригa толамаш дуьхдувла хьаст.

З. ДЖАМБУЛАТОВА,
Исторе, метта, литература Нохч-ГIалгIай Iилма - тохкама института исторе сектора йоккхагIйола болхло, исторически Iилмай кандидат.

ССР Европейски дакъа тIа, Средни Азе, Закавказье мехкдаьттен газн лахара деча Iилматохкама балхий керттера лосталаш белгалдеш я Ерригсоюзни Iилма-тохкама геологически тохкамий мехкдаьтта институт (ВНИГНИ). Институте Iомаю мехкдаьттен гази доалла моттигаш кийчъярен дIаннйсъярен закономерносташ, эргайоахаш тоаю мехкдаьттен гази доалла моттигаш лахара-тахкара методика, мехкдаьттан газен мел ресурсаш йоахк къоастаду.

ВНИГНИ социалистически мехкий геологе секторо геологе дешашта йолча СЭВ-а массазарча комиссе программага хьежжа ду балхаш. Уж балхаш СЭВ-а членаш долча мехкий территоре тIен царца доазув долча Советски Союза районашкей доаллача мехкдаьттан газен перспективаш Iомаярца дувзаденна да.

Институто кхоачашъю Болгаре Халкъа Республикаца, Германски Демократически Республикаца, Польски Халкъа Республикаца, Кубай Республикаца яь контракташ, шин оагIорахьара цхьана гIулакхаш леладу Iилман консультацеш ярен дIа а хьа а болхлой ахийтарен наькъаца а хIаьта иштта лахара-тахкара балхий планашка цхьана хьажара наькъаца а.

Анализий даннешта института лабораторешка Iилман обработка яро йиш хулийт лаьттан ченашкара углеводородий запасаш ларкIа а мехкдаьттен газе доалла моттигаш лахаран тахкаран практически рекомендацеш оттае а.

СУРТА ТIА: мехкдаьтта лабораторе коачача газа хроматографе болх беш я инженер Л. В. Симонова. Укхаза мехкдаьтта анализаш яьй ГДР-а, Болгарена, Кубайна, Польшана.

А. ВОЛОДИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

МАШАРЕИ СОЦИАЛИЗМЕИ ДУХЬА

ВIАШИ Экономически новкъостал дара Совета членаш йолча социалистически пачхаьлкхенаша массе оагIорахьара цхьана леладу гIулакхаш хIара шера дегIаухаши чIоагIлуши да. Из организаци йолаш хьайоагIа 25 шу белгалдаьлад цунна юкъейолхача пачхаьлкхений промышленни потенциалаш санна, иштта бIарчча хьанийцача социализма ерригача система экономически бава а дегIаккхувлаш даьхача доккхийча толамашца.

Объективни фактораша хьалхадоахаш дар СЭВ хьаяиза ярг ца хилар. Шоаш вIашагIкхетача хана партнераша теркалдир, къахьегам дунен халкъашта юкъе бекъилга хадданзен сиххен дегIадоаладанзен кIоаргданзен даргдоацилга хIанзарча производства дIадехаш хилар, къаман Iалама ресурсаш цкъаза ца тоъаши къаьст - къаьстача пачхаьлкхений продукцена реализаци яра торонаш кIезиген хилар.

СЭВ-а мехкаша цхьана леладеча гIулакхаша лийрхIар вежарашха болча хIара мехка общественни къахьегама овсарле лакхъелга, къахьегамхой вахар тоаделга дар. Из пролетарски интернационализма принципаш тIа латт. СЭВ-а мехкий бокъонца цхьатарра бокъонаши къаман суверенитети хилар теркалдеш да.

Социализм — дунен халкъашта юкъера экономически процессаш сакхетамца нийсъярга бола никъ билла йола эггара хьалхара социально - экономически формаци. Планомерность — къахьегам дунен халкъашта юкъе бекъара кердача социалистически тайпан дIанкъаста йиш йоацен лоархIамегIен йола оагIув. СЭВ-о духьал из бахьан долаш пачхьалкхенашта юкъе хIара денна боахама бувзамаш леладара аьттув баьккха да Iеш, гаргарчен гаьнарчен перспективана уттаеча планий бувзам хилара новкъостал а ду. Социалистически пачхаьлкхений халкъа боахама планашта шоай лоIамагIа координаци елга 50-гIа шераш юкъедахача хана дIадоладаь а царна юкъе цхьана леладеча гIулакхий керттерча формех цаI а хинна дIаэтта а да.

СЭВ-а членаш йолча пачхаьлкхенаша хIанзарча этапе цхьана леладеча гIулакхий белгалагIа йола оагIув сенах латт аьлча, из латт, къаьст-къаьстача интернациональни мероприятешкара юкъарчарга йовларах. Цу наькъа тIа лоархIаме хIама хилар 1971 шера июле хиннача СЭВ-а XXV сессе яьча решенеех. ЭтапегIа 15—20 шера чухь реализаци е лаьрхIа йола СЭВ-а членаш долча мехкаша цхьана леладу гIулакхаш дIахо кIоаргдарен эргадоахаш тоадарей, социалистически экономически интеграци дегIайоалаяра Комплексни программа тIанйцар сессе. Из процесс социалистически пачхаьлкхений халкъа боахама планашта айхагIа координаци яра, къаман хьашташ юкъарчарца кIоаргга цхьана тардара, Iилманен техникаен кердда карагIдаьннараш, рентабельнегIа долен хьалхалаттен тайпаш производствана юкъеккахьара ларда тIа латт.

1973 шера июле социалистически мехкий коммунистически болхлойн партей кулгалхой Крыме вIашагIкхийттача дийцар вежарашха йолча партештен пачхаьлкхенаштен юкъе цхьана леладу политически, экономически, идеологически гIулакхаш дIахо дегIадоаладарей кIоаргдарей керттера лостамаш. ВIашн дага а яьнна цар лаьцача, марксизма - ленинизма Iилман ларда тIа оттабаьча наькъо керда толамаш даьхал социализмо машара наступлени еча, дунен халкъашта юкъера кхоххам кIаьдбеча, тайп-тайпара общественни строяш йола пачхаьлкхенаш машаре яхара принципаш чIоагIъеча.

СЭВ толаме дегIаухаш даьккха ткъаь пхиъ шу — къахьегам социалистически - интернациональни бекъара совленаш бокъонца бакъъяр. Юбилейни 1974 шера экономически общественни дегIаахара дерригача доакъошка керда доккхий толамаш дахарца накъаьхкар СЭВ-ана юкъейоагIа пачхаьлкхенаш.

Укх шера юха а къаьгга хьагучаьлар социалистически пачхаьлкхенаш экономически дегIаахара керттерча башхалонех цаI— производительни низаш дегIаахара лакха динамика. Общественни производство алсамъялара темпаш, массаза а яхар мо, дIадахача шерарчул лакхагIа хиннай. Масала, хьалхагIе а даьча лоархIамегIа, СССР-е 1972 шера 6,5 процент дукхагIа хинна промышленни производство 7,3 процент дукхагIа хиннай, ГДР-е — 6,3 процента меттел 7,5 процент, ПНР-е — 10,8 процента меттел 11 процент, ВНР-е — 5,6 процента меттел 6—7 процент, СРР-е — 11,7 процента меттел 15 процент хIана хиннаш аьнна.

Экономика дегIаахара динамикага диллача социалистически мехкаш дикка хьалхадувл капиталистически пачхаьлкхенел. СЭВ-а доазонел чухьара промышленни производство укх тIеххьарча кхаь шера 24 процент дукхагIа хиннай, дегIадаьхкача капиталистически мехкашка, хетаргахьа лаьрхIача, 15—16 процент дукхагIа хиннача метте.

СЭВ-а мехкаша цхьана леладеча гIулакхий лоархIаме оагIув — доагорен бедален ресурсех цхьана пайда эцар. СЭВ-а членаш долча мехкаша СССР-е Усть-Илимскера йоккха целлюлозни завод цхьана хьалъяра хьакъехьа хьалхагIа яьча соглашенена 1973 шера тIакхийттай шера 500 эзар тонн низ бола Киембаевски асбестови горно - обогатительни комбинат юкъарча низаца хьалъяра хьакъехьа дуккхача оагIоральяра яь керда соглашени. Машиностроене керттерча доакъошка производствана специализаци кооперировании елга, машиний оборудованен прогрессивни тайпаш хьаделга Iалашдеш йола дуккхача оагIорахьарен шин оагIорахьарен итташ соглашенеш яьй СЭВ-а членаш долча мехкаша.

Социалистически экономически интеграце Комплексни программа кхоачашъеча лоархIаме звено хилар «Интертекстильмаш» а «Интератомэнерго» а яха дунен халкъашта юкъера боахама объединенеши хIаьта иштта «Интерэлектро» яха дунен халкъашта юкъера организаци хьаяра хьакъехьарча соглашенена соакха декабрь бетта кулгаш яздарах.

ТIа-тIа дукхагIа чIоагIлу дегIаухача пачхаьлкхенашцарен капиталистически мехкашцарен социалистически мехкий экономически бувзамаш. Соакха соглашени яьй Финляндеца СЭВ-о цхьана гIулакхаш леладара хьакъехьа. Социалистически доацача кхыча мехкашца а СЭВ-о цхьана кортаболаш дола гIулакхаш леладелга вIаштIехьдаккхара торонаш ювцаш я. ДегIаухача мехкашта экономически технически новкъостал дара чакхйоахача мероприятешта кредитовани ергйола 1 миллиард переводной сомага кхачалца ахча а долаш коллективни фонд хьаеш я Дунен халкъашта юкъерча инвестиционни банке. 1974 шера болх бе йолалургья цу пачхаьлкхенаша шоай къамий кадраш кийчъе царна новкъостал де лаьрхIа йола СЭВ-а стипендиальни фонд.

СЭВ-а дерригa гIулакхаш — боахам лелабара социалистически принципаш вахара низ болаш, уж эффективни хилар бокъонца бакъдар. Уж къаьстта шаьра бIаргагу кризисни хьал массазара фактор а хинна дIаэттача, инфляционни тенденцеш йолча, энергетически ресурсаш ца тоъача, хьабе болх боацача, кьел йолча Малхбузене вайна гуш йолча халонаштен кегараштен юкъера.

ВIашн Экономически новкъостал дара Совето эргадоахаш тоаду шин гIулакхаш. Керда низаш Iоадеш я из халкъий, прогресса, машара, социализма духьа.

К. СМИРНОВ,
АПН политически обозреватель.

КХАЙКАРАЛО НИЗ СОВБОАХ

Грозненски вагонни депорча 40-нел совгIча агитатораша, политинформатораша, пропагандисташа дIакхетабу депо болхлой, специалисташ, гIулакхе бараш КПСС ЦК партега, советски халкъага даьча Кхайкаралах, КПСС ЦК, СССР Министрий Совето, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК социалистически яхь шерагIа йоаржаяра баьча соцамах.

Вагоний боккхагIа бола осмотрщикаш А. Малецкий, А. Кожемякин, депо техник Н. Домбровская, автоконтрольни пункта слесарь Г. Тихонов, цистернаш цIенъеш вола Д. Выпришкин, иштта кхыбараш шоай дешаца ладувгIарий къахьегама хьинар айде гIерт, продукци дукхагIа а, дикагIа а, продукцега дIабола мах лохагIа а хилийтара къовсам лоаттабе тIахьех.

Парте тIахьехамо низ совбаьккха вагонникаш кердача шера хьалхарча деношка денз тIехдика толамаш доахаш хьабоагIа. Иштта вагоний воккхагIча осмотрщика А. Кожемякина кулгалдеча сменас баь болх къахьегама овсарле лакха йолаш баьб. ДIаяхийтай ший ханнахьа, расписанега хьежжа, бIаьпел совгIа беза мухь кхухьен пассажирски поездаш. Царна хIараненa гарантийни путевка а еннай. Планал совгIа итташ цистернаш кийчъяьй.

* * *

Грозненски промывочно - пропарочни станце коллективе къахьегаш дукха ба дика производственникаш.

ЧIоагIа лоархIаш, сий деш ба укхаза цистернаш юлаш бола Я. Алиев, И. Шагаев. Пятилетка кхоалагIча, хоадамбеча шера дика къахьегаш, хIара смецах производственни заданеш тIеххоачашъеш хьабаьхкар уж.

Я. Алиеви И. Шагаеви хIара дежурствагIа цистернаш дика цIенъю, дукха кхою цистернашта хьекхаш йола материалаш, растворителаш. Шоай балха юкъе дикагIйола методаш кхахьар баьхан долаш, цистернаш нормагIа йоагIачул 50 минут хьалха кийчъю.

КПСС ЦК партегеи советски халкъагеи даь Кхайкарал а КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК баь соцам а хьал а лаьца Я. Алиевеи, И. Шагаевеи дош деннад кхы а дикагIа къахьега.

Г. АНОХОВ.

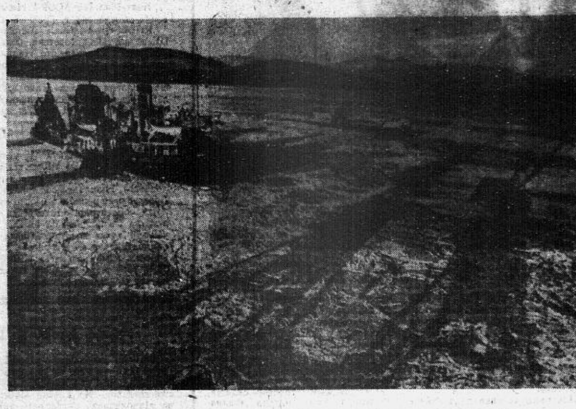

ПРИМОРСКИ КРАЙ. Врангела бухта берда йисте хьайийллай Восточный яха кIоаргача хи тIара порт. Эксплуатаце дIаєннай порта хьалхарча аргIан дакъа лоархIаш йола специализировании причал. Цун комплексана юкъе гIоргья технологически дахчаи щепа йоассаеш йолен контейнерни причалаш а хIаьта иштта кIора пирс а.

Восточный порт хьалъяр боккхача лоархIаме да халкъа боахама. 1978 шера хьалъяьккха лаьрхIа цун хьалхара аргIа хьалъяро Iалашдергда шера 9 миллион тонн совгIа мухь боассабелга.

СУРТА ТIА: Врангела бухта. Цуң ша кагбаьб низ болча форда буксираша, цу тайпара танкераш та, лесовозашта, лаьтта хьалдоахача машинашта никъ мукъа а боаккхаш.

Ю. МУРАВИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

ЛАЬРХIАР КХОАЧАШДЕРГДА

«Дружба» яхача Грозненски картонажни фабрике арахеца картонни коробкаш, конверташ, кулекаш, скатерташ, тIоарокахи полихлоровиниловн пленкахи даь тIормигаш, телевизорни накидкаш, тIолгаш, кхыйола продукци хоатташ я. Цул совгIа организацей а бахача наьха а заказех фабрике ду переплетни балхаш.

ДIадахача шера ширпотреба отходех фабрика болхлоша арахеца йолайир ворхI тайпара керда продукци: сахьаташта йоахкаю оасилгаш, кулгах йоахкаераш, тIормеш, кхыяраш.

Уж товараш дукхагIа арахецара, уж дикагIа хилийтара, царга дIабола мах кIезигбара бизза пайда эц болхлоша производственни мощностех. Цох боккха пайда баьннаб. 1970 шера фабрике ерригa арахийца продукци 800 эзар сома маьха маца яцар. Цу хана хиннача фабрика цехашка къахьегаш бола болхлой дукхагIа а ца хулийташ, пятилетка фабрикерча 53 болхлочоа. Царех кхоалагIча шера арахийца товарни продукци 950 эзар сома маьха хилар.

Ший къахьегам кхетамца вIаштIехьбаьккхача фабрика коллективо башха дика толамаш доахаш чакхдаьккхар пятилетка кхоалагIа хоадамбеш дола шу. Продукцена реализаци яра шера план 108,5 процент кхоачаш а еш, планал совгIа по маьхала яьккхар 73 эзар сома продукци. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 104,9 процент кхоачашйир, 1972 шера хинначул 6,3 процент лакхйир из.

Продукцега дIабола мах лохбарах, материалаш, бедал, электроэнерги кхоярах соакха пачхаьлкхенна планал совгIа баь пайда 36 эзар сом хилар.

Коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеш я укхазара Пятых Мария Васильевна керте латта склейщиккий бригада. ХIаьта коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи еннай ба болхлой Солодова Люда, Баигашев Ахьмад, Тутаева Соаду, Орлова Лида, Алхастова Тарик, кхы дуккха бараш а. Уж ба пятилетка тIеххьарча шера чотах къахьегаш. ХIара сменагIа нормаш юкъера лаьрхIача 130 — 140 процент кхоачашъю цар.

ИйслагIча пятилетка диьлагIча шера хьинар айдаь къахьегара партега, советски халкъага КПСС ЦК-с даь Кхайкарали социалистически яхь йоаржаяра хьакъехьара КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК соцами чIоагIа раьза хинна тIанийцача фабрика болхлоша керда социалистически декхараш тIанийцад: товарни продукци арахецарен из маьхала яккхарен шера план 28 декабре кхоачашъе, планал совгIа 6 эзар сома маьха товарни продукци арахеца; къахьегам кхетамца вIаштIехьбаккхарах, керда техникен дикагIйола технологи производствана юкъейоалаярах къахьегама овсарле ах процент лакхъе; арахецача продукцега дIабола мах лох а беш производства рентабельность лакхъярах кхо эзар сом производствана кходе, шера пачхаьлкхенна эзар сом пайда бергбола кхо рационализаторски предложени производствана юкъеяхьа; пхи тайпара керда продукци арахеца йолае, царех шиъ бахача наха чIоагIа эшаш яр а йолаш; фабрика ший а кхыча организацей а отходех 35 эзар сома маьха товарни продукци арахеца.

Уж декхараш толамца кхоачашдара хьинар айденна къа а хьегаш бIубенна дIадоладаьд фабрика болхлоша ийслагIча пятилетка диьлагIа, къоастамбу шу. Товарни продукци арахецара январа хьалхарча шин декада задани дикка тIеххоачашъяьй цар.

Б. КОСТОЕВ.

ЭЛЕКТРИКАША ГОВЗАЛ ЛАКХЪЮ

ХIара шера «Грозэнерго» РЭУ Малбоалехьарчен Малхбузехьарчен электрически сетей юртарча монтерий квалификаци лакхъяра уж балха тIера а баьха дешаргдолаш курсаш хьаелл. Юртара электромонтераш дешара дукхагIа юкъеозара курсаш шин потокагIа ю.

«Грозэнерго» РЭУ хIара шера цу курсашка юртбоахама министерстванеи Нохч - ГIалгIай АССР-а совхозий объединенеи лаьрхIа моттигаш хьакъоастаю. ДIадахача 1973 шера декабрь бетта «Грозэнерго» РЭУ цIаькха а 78 сахьатах латтача программагIа семинар хилар. Укхаза дешаш хилар «Скотопром» трестера, «Консервплодоовощ» объединенера, «Чечингушвино» производственно — совхозни объединенера электромонтераш.

Электрически сетей службас семинара эшаш бола хьехархой вIашагIтехар. Хьехархой технически знанеш йолаш, балха опыт дукха йолаш хинна ца Iеш, материал дика дIайовзийташ, цунах дешаш бараш кхетабе ховш хила безар. Иштточарех ба Малхбузехьарча электрически сетей электропередача лини служба воккхагIвола мастер В. М. Уваров, «Грозэнерго» РЭУ юртарча сетешта проектировка еча группа кулгалхо Н. И. Кирпилев, иштта кхыбараш а.

Семинаре дакъа лоацаш хилар вай республикерча цхьайтта районера электромонтераш.

Семинар чакхъяьннай. Зачет дIалуш дика знанеш хьахьеккхар Малхбоалехьарча электрически сетей Червленски РЭС электромонтера В. Н. Пронина, Малхбузехьарча электрически сетей Сунженски РЭС электромонтера С. А. Кравченкос, «Шалинский совхоза «Скотопром» трестерча Ю. Ф. Федорова, «Родина совхоза электромонтера В. Г. Пуцькос.

В. ПЕТРОВ.

КОА ТIАРЧА ОАЛХАЗАРИЙ ПРОДУКЦИ — ДИКАГIЕИ ДУКХАГIЕИ

Ийслагlча пятилетка кхоалагlча, ковдамбеча шера коа тlара оалхазараш леладеча Староюртовски фабрика болхлой декхарийла бар планагlа 14,5 млн. фуъи 250 тонн оалхазарий дулхи паччахьалкхенга дохка. Фуаш дlададара шера план цар кхоачашйир 28 октябре. Планал совгlа Даьхенна дlаделар 3 миллионал дукхагlа фуъ. Низкъало хинняле а тlехкхоачашйир дулха план а. Задане совгlа паччахьалкхенна дlаделар 100 центнер гаргга котамий дулх.

Хьалха дlадахача шерашка рентабельни бацар фабрика боахам. Хlаьта соахка?

— Хьалха дийнна гlалаташи кхоачамбоацараши теркаме а ийца, массе производственни участкашка доккхачунн эlамгачунн кхом бара тlехьа къовсам лоаттабе дlаладелар тхо, — яхаш дувц фабрика директора Абуев Роман Абуевича. — Эзаь фуъ гулдаран цхьа центнер дулх гlакхетийтаран йола доакъара норма кхоачашъе даьлар тхо. Чурча торонех бизза пайда эцар бахьан долаш йиш хилар къахьегама овсарле 1,5-зза лакхъе. Нагахь санна планагlа 32 эзар сом пайда бе безаш хиннадале, тха вlаштlехьдаьлар 10-зза дукхагlа пайда бе (соахка 300 эзар сом цlена пайда баьб оаха). Иззал пайда бе дукхагlча даькъе тха йиш хиннай продукцега дlабода мах дикка лохбар бахьан долаш. Планагlа 69 кепиг долча 52 кепиг мара даш 10 фуага дlададахар. Фуъий мах кхы а лохбергба оаха укх шера...

Цу тайпара дика экономически хьоккамаш хилийтара дукха гlулакхаш де деза юрта боахама специалисташа а фабрика беррига болхлоша а.

— Моллагlча предприяте саннa я промышленни ларда тlа яькхача тха фабрикера ерригa производственни процессаш, — йоах фабрика керттерча зоотехника Тахаев Абу-Саlида. — Коа тlара оалхазараш леладерий балха ди дlалолалу lуйрийна 7 сахьат даьлча, чакхдоал 16 сахьат даьлча. Птичникашка оттаьй клеточни батареяш (венгерски вай мехка хьаяьраши). Хlара птичнике 20 эзаргга кхаччалца яхкаш йола котам я.

Деррига балхаш автоматизации механизации яь да: доакъар тассар, хий моладар, фуаш гулдар, хьачудоагlа керда фо, сердал ялар, кхыдараш. Хlаьта котамашта сердал эшшача боарамагlа лоаттаяр бокхача лоархlаме да: шо-шоай ханашка хьежжа бе-бе я коа тlарча оалхазарашка лоаттаю сердал. Юкъера лаьрхlача дийнахьен бийсанен 15—16 сахьата сердал лоаттаю коа тlарча оалхазарашта.

Цхьатарра яц коа тlарча оалхазарий рацион а. Бетта кхоза хувц из, уж доккха хиларген цар фуаш дарген хьежжа. Тайп-тайпара я фуна фуаш деча котамаштен, кагийча котамаштен, яхкача котамаштен луча доакъара рационаш. Юкъера лаьрхlача яхкаш йолча хlара котама дени бийсанен лу 100 грамм ялат, 3 грамм чкъаьран даьтта, 10 грамм чкъаьран фарш, 10 грамм баьца хьоари кхыйола микроэлементаш.

Юкъера лаьрхlача 150 грамм доакъар лу шерага кхачанза йолча котамашта.

Нана котамашта дийнахьен бийсанен кхозза хlама тосс: lуйрийна 8 сахьат даьлча; делкъийна — 11 сахьатагара 12 сахьатага кхаччалца; сарахьа — 3 сахьатагара 4 сахьатага кхаччалца. Цхьан ханна котамашта хlама тассар бокхача лоархlаме да (хlаьта цхьаболча коа тlара оалхазараш леладераша цхьаккха боарам а боацаш, белгалъяь ха а йоацаш шоашта дага ма доххаре хlама тоссаш кхоаб котамаш)...

Шоай декхараш дизза кхоачашдеш бола болхлой кlезига бац фабрика коллектива юкъе. Хьаэцаргва вай бригадир Едаев Юпи. Ше укхаза болх бу цхьа шу совгlа ха мара еце а, дика коллектив ший бригаде вlашагlтоха мегад цунна. Соахка декабрь бетта вlашагlъеллар цун бригада. Дукхагlбараш 8 классал лохагlа образовани йоацаш кагирхой ба бригадацара бараш. Къахьегара тlера а болаш шоашта хьалхашка латта декхараш дизза кхоачадеш ба уж. Дlададахача шера 7 млн. 300 эзар фуъ паччахьалкхенна дlадала дезаш яр бригада. Из план цо кхоачашйир 24 декабре. Хlаьта котамий дулх даккхара шера план 11 бетта кхоачашйир. Планагlа 274 центнер йолча паччахьалкхенна дlаделар 285 центнер котамий дулх. Белгалдаккха деза, из продукци йоаккхаш 500 центнера дукхагlа доакъар цу бригада коллективо кходаьлга.

Къаьстта дика къахьегаш ба коа тlара оалхазараш леладераш Хаджимурадова Шапа, Джабраилова Манжа, Байгериева Малика, Абдулазаева Паьтlамат, кхыбараш. Бригадо лелаеш 59,5 эзар яхкаш котам я. Юкъера лаьрхlача хlара котамгара 188 фуъ гулдаьд цо.

Хlаьта дикагlа йолча болхлочо Хаджимурадова Шапас ше lунал деча хlара котамгара 208 фуъ гуллаьд. Дилагlа шу да цо фабрике болх бу. Шапас lунал деш 17500 котам я.

— Уж а кlезига хетт сона-м, — дувц нов. Хаджимурадовас. — Ийслагlча пятилетка дилагlча, къоастамбеча шера аз лаьрхlад хlара котамгара 220 фуъ гулде. Из хургда ер шу беркатегlа дара партии советски халкъи тlахьехаш КПСС Центральни Комитето даьча Кхайкарала аз сайгара луш йола къахьегама совгlат...

Лаьттанцарен хьайбашкарен продукташ дукхагlа яхари кийчъяри дуkхьа юрта боахама болхлоша лелаеча Ерригсоюзни социалистически яхьа юкъе а баха, Староюртовски коа тlара оалхазараш леладеча фабрика коллективо керда декхараш тlаийцад укх шера. Цар лаьрхlад хlара яхкача котамгара 200 фуъ гулде, чурча торонех бизза пайда а эцаш къахьегама овсарле кхы а лакхъеи продукцега дlабода мах дикка чухьнахьбаккхеи. дулха дlалуш йола котамаш онда хилийта, хlаьта деррига гулдеш долa фуъ 26 миллионага дlакхоачаде, укх шера 200 эзар яхкаш йола котам хилийта.

П. ИШИМОВ
Р. МАЛЬСАГОВ.

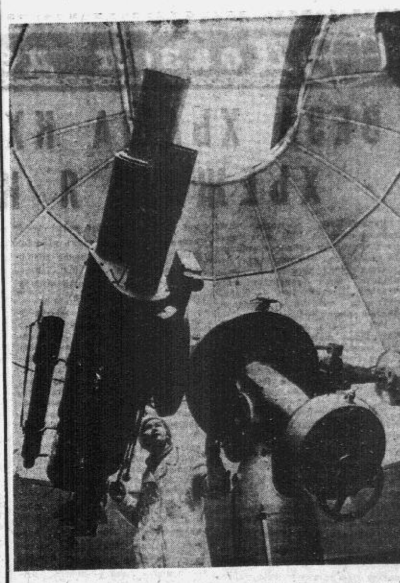

СССР Iилмай Академе Керттерча астрономически обсерваторе Николаевски отделене Iилмахоша беррига мехка астрономашца цхьана дlаболабаьб хlанз Лаьтта бlаргагуча а кхаьча йоагlа Когоутека яха комета Iомаяра болх. Комето беча наькъа лерагlа доахача сурташен визуальни земашен йиш хулийт Iалаьмате лоархlаме даннеш хьайе. Уж къоастаяйта дlакхуд̧ьийт планеташ техкаш йолча киевски группага.

СУРТА ТIА: комета аргlанара сурт даккхара астрогаф кийчъеш ва физико - математически Iилмай кандидат, обсерваторе дикагlволa Iилман болхло Ф. Ф. Калихевич.

К. ДУДЧЕНКО сурт.
ТАСС фотохроника.

КЪАХЬЕГАМА ВЕТЕРАН

Вурийтта шу даьннад керда Магlалбик, мехкдаьттахой город, хьалъе йолаенна. Мехка массе миlнигера тlакхухьар укхаза гlишлой материалаш: Новороссийскера цементи шифери, Краснодарера руберонд, Грознерен Нальчикерен гражданстрой проекташ. Сихха урагlъухар цlенош, берий ясleш, тикаш, промышленни объекташ.

Иштта ший турпалаш - гlишлонхой а бар города. Царех цаl ва 32 шера ший деррига низаш, энанеш, хьаькъал ший хьамсарча города дlаденна вола гlишлонхо Иван Прокопьевич Костюренко.

1957 шера «Малгобекнефть» НПУ гlишлой - монтажни конторa начальника Хьасан Мурадовича Басиева къамаьл де Иван Прокопьевич Костюренко ше волча чувийхача хана дар из. Наlарах хlама техача хана шийча хьалхашка дадача каьхаташта lотlавийрза вагlачар Хьасан Мурадовича корт хьал ца хьожабеш аьлар: чувола!

Иван Прокопьевич истола юкже латтача гlанда тlа lохайча, цу сахьате кхетадир цо шийга начальник хlана кхайкав. Цхьабакъда ший цунах саккхийнилга ца а хайташ, lалла ваьгlар из Хьасан Мурадовича шийга фу оал хьожаш.

— Хlа-хlа, Иван Прокопьевич, — дlадоладир ший къамаьл Хьасан Мурадовича, — бехктокхаме декхар да хьона тlадуллар — 3 — 4-зза вlаштlардаь цlенош хьалделга. Опыт йолаш вола гlишлонхо хиларах тарра цу лекхарах хьо лоархlавергва аьнна дет тхона.

Иван Прокопьевич юхавала венавар, цхьабакъда, цу ханна цун деша юкъе а нийкха, «Малгобекнефть» НПУ начальника Плиев Iаддалий Султана аьлар:

— Хьо юхавала ма гlерта, из болх хьона булургболгах тхо тещ, хlаьта lа, хьай ерригa говзали хьинари тlадахийта дlаболабе беза из болх, наха баркал аргдола, сий дола болх.

— Фу дергда, ца болабича баргбац — дош а дена кабинетера араваьлар Иван Прокопьевич.

Иштта эланена тlехьа эзани йолаш гlирсаш хьалъуттаде волавелар 1941 шера Ставропольски края город Буденновскера укхаза ваха вена украинец Иван Прокопьевич Костюренко.

Хьалкхаьчача шоллагlча дийнахьа гlишлой - монтажни конторе «Iаьржа» болх бе дlаийцар из. Плотника говзал йолаш ше хиннавале а, каменщика говзал езаенна вар из, цудухьа мастера Мещеряков Иванна новкъосталдеча балха вахар из.

Къонача городе гlишлош хьалъеча дукха болх бе безанзар эlамигача сага, Сийлахь боккха Даьхен тlом а болабенна, шийча баьча болча новкъосташца цхьана фронте вахар къона Костюренко гlаьрахошта етта. Сталинградски фронте 1943 шерага кхаччалца тlом беш хилар Иван Прокопьевич, цига хала човцаш а хинна, сакхетамчура ваьнна госпитале вихьав из, хьакхийттаваш 29 дийнса даьлча мара. Дlахо тlом бе пайдана ва хиларах Советски Эскарера мукъа а валийта, юха а ше ваьхача Магlалбике цlавера Иван Прокопьевич. Дlадоладелар къахьегама фронтера балхаш. Юхаметтаувттае йолайир моастагlчо йохаяь промышленни объекташ, берий учрежденеш, ю — 12 сахьата бе безаш хулар болх, дlа а юха а гlаш аха везар, хlана аьлча транспортни средстваш яцар, бохабаьбар Фонтанини Вознесенскан юкъера машинникъ.

— Юххьанца, массанена а сан, хала дар сона болх бе, — яхаш дувц Иван Прокопьевича, — чов лазаювла яьлар, кlезиг-дукха дарба дайта Грознерча госпитале Iовижа вийзар, цигара цlаэвеча юха балха вахар, цхьабакъда цу хана каменщика ученик волаш балха вахар со Мещеряков Иванаца. Бакъда, Iомалуш дукха ха яккханзар аз — ши бутт мара, тlаккха тlехдика экзамен дlа а енна визза вола каменщик хилар со, хlаьта цу хана лена хьалдотта волавелар чуlе цlенош, берий учрежденеш, культура цlенош сайца сварщик Исиев Ахло а волаш (из хlанз пенсионер ва).

1959 шера керда бригада вlашагlйолл Иван Прокопьевича (хlана аьлча цхьабараш дlабахабар) керттерча даькъе кагирхоех. Ала деза, юххьанца дикка халонаш хиннилга, хlана аьлча керда, йовзаш йоаца професси Iомае езар къонача гlишлонхошта, хlаьта каменщикаш са̧ттота эшаш бар. Кхаь бетта Iомабаьбаьлча каменщика говзал тlехдика каьверзайир кагийча наха.

Иван Прокопьевич Костюренко бригаде оагlув оагlох а теха цхьана болх беш хилар тайп-тайпарча къамех бола барт тайна интернациональни дезал: нохчий Пешхоев Адами Пешхоева Гулзани, гlалгlай Медов Османа Мужухоев Ювнази, эрсе Рындина Елена, белорус Гиляк Николай, хlире Кундухов Казбек, лезгин Газиев Мамед, гlумкий Алашев Iусмани (электростанце машинист) Мирапаев Iусмани, кхыбараш. 1960 шера гlишлой - монтажни управлене эгтара хьалха къахьегама коммунистически бригада яха сийлахь цlи елар Иван Прокопьевича кулгалдеча бригадана.

1960 шера 1 июле Магlалбика малхбоалехьарча даькъа тlа хьалде доладир шийша квартира а цхьаьцца этаж а йола цlенош. Сихен, дикен, дарегlен хьалдора цlенош. Цу тайпара 10 цlенош 8 бетта хьалдир, вешта аьлча прораба Плиев Бахьаудина кулгал а деш, Иван Прокопьевича ханал 4 бутт хьалхагlа хьалйир 41-гlа квартал, цул тlехьагlа керда, фински цlеной 27-гlа квартал хьалъе йолайир. Говзача мастера Иван Прокопьевича кулгалдеча коммунистически къахьегама бригадо хьалъйй иштта городера 64—65, 42—43 кварталаш а, промышленни объекташ а, хьайбаш леладерий помещенеш а.

Укх тlеххьарча хана Барахоев Башира кулгалдеча № 9 йолча СУ гlишлой - монтажни участке болх баьб Иван Прокопьевича. Цига цунна тlайиллар бехктокхаме гlишло — Советское юртара 320 моттиг йола школа. Ала дезаш да, из школа лоацдача хана, 1973 дешара шу дlадолалуш хьалъяь яккха езаш хинна хилар. Ший дош кхоачашдир бригадо, СУ-9 кулгалхошта хьалханка цlийвала вийзанзар Иван Прокопьевича.

32 шера болх баьб Иван Прокопьевича город Магlалбике гlирсаш хьалдеча, хlаьта цо доккхал ду ше хьийга къа цхьаннена дицлургдоацаш хиларах.

Сийлахь гlулакхаш дукха доахк И. П. Костюренкас. Каст-каста хул из №№ 19, 3, 11, 6, 9 йолча школай пионераштен дешархоштен юкъе сийрдача кхоанарча денах лаьца царда чуйна къамаьл деш. Цу школашкара пионераш хlара кlиранийнахьа из волча боагlа, цунна новкъостал ду цар огороде, сомий беша болх беш, шоай дешара толамех, тlемен къахьегамен сийлен моттигашка шоаш яьча йохолех дувц цунна.

М. ГУНОЕВ.

ДИКАГIА КЪАХЬЕГАРА

Партега, советски халкъага КПСС ЦК даьча Кхайкарала жоп а луш 1974 шера доккхий социалистически декхараш тlаийцад мебельно - хьуп хlамаш еча «Терек» фирма болхлоша, инженерно-технически балхаш дераша. гlулакхерча наха: продукцена реализаци яра шера план 28-ча декабре кхоачаш а еш, планал совгlа бlаь эзар сом мах бола продукци маьхала яккха; къахьегама овсарле заданегlа лаьрхlачул ах процент лакхъе; паччахьалкхенна планал совгlа 25 эзар сом пайда бе; 7,5 эзар сома маьха бедал, электроэнерги, кхыйола материалаш кхое; къахьегам Iилман ларда тlа вlаштlехьа а баьккха рационализаторски предложенеш производствана юкъехкахьарах производствана 32 эзар сом пайда бе; 140 болхлочун, инженерно-технически болхлочун квалификаци лакх а еш керда 140 болхло кийчае; кара а ерзаяь керда 9 машина, механизм болх бе йолаялийта.

Уж декхараш кхоачашдара юххьанца денз январь бетта хьинар кхо ца деш къахьегаш ба фирма болхлой.

М. ЗАХАРОВ.

КОЛХОЗО СТИПЕНДИ ТЕЛАШ ДЕШ

Лакхера образовани йола специалисташ кийчбара чlоагlа йоакхо ю Шелковской районерча «Червленский» колхоза парткомои правленен. Цу гlулакха моттигерча школера дийша даьнна колхозхой бераш шерра-шера мехкарча лакхерчен юкъерчен дешара заведенешка деша дlахьежаду колхоза путевкех. Соахка иштта дlахьожаваь деша вахар 7 саг. Царна юкъе ва жа Iун воl Хадизов Iаднан. Школа чакхъяьккхачул тlехьагlа жа Iун гlонча волаш шера болх бир цо. Хlанз Горски юртбоахама института студент ва Iаднан. Иштта шера болх баьчул тlехьагlа цу институте деша вахав жа Iун воl Абдурахманов Лаьча.

Колхоза къона тракторист Еремин Александр сайрийнара школа чакхъяьккхачул тlехьагlа, колхозо еннача путевках Новочеркасски мелиоративни институте деша вахар.

Колхоза бригадашка, фермашка шин-кхаь шера болх а баь иштта мехка институташка дешаш да колхозхой бераш Мартышкин Александр, Курносова Евгения, Волстова Татьяна, Харакозов Юрий, Староненко Зинаида.

Берригаш а колхоза стипенди ийдеш а дийша баьлча шоай станице болх бергболаш а ба уж.

Е. ЯКОВЛЕВА.

ШИЙ ГIУЛАКХ ДУКХА ДЕЗАШ

Партеген советски халкъаген КПСС Центральни Комитето даь Кхайкарал могадаь хьал а лаьца ерригa торонаш оарцагlа яьха кердача, пятилетка къоастамбеча шера лаьттанцара йоала продукташ хьувкъаяра лард йоллаш ба «Назрановский» совхоза кхаш леладераша. Кхашка удобренеш йохкаш, бlаьсти дlаде фу кийчдеш, техника ремонт еш чуйнна болх беш ба уж хlанз. Совхоза Наьсар-Кертерча отделене тракторашта, царна тlехьатувсача инвентара ремонт яь яьннай. гурахьа дlайийнача культурашта подкормка еш латт, ши эзар тонн совгlа органически удобренеш кхашка яккхай.

Совхоза центральни усальбе Сийлен доска тlа доал звеньевой Кодзоев Хож-Ахьмада сурт. Цунах кхета, из вовза безам хилар са.

...Дукха лакха а воацаш дегlа хьаьрча волча, тlаювхаш спецовка а кирзови иккаш йолча Хож-Ахьмада дlабlарахьежача цунах тарарча итташ болча кхыбаел дукха бе-башхя хеталац из. Шонкаш яьнна цун кулгаш а да болх бе Iемача сага кулгаш. Къахьегам безаш болча дезале хьалкхийнав Хож-Ахьмад. Даьшкара хьаlомадаьд цо къахьегам безилга, цун сийделга. Адамашта эшаш бола болх беш ше хиларах доккхал ду цо. Цудухьа ва из дийтта шера сатем а боацаш юртa боахама культураш: шекара свекла, хьажкlаш, гидуаргаш кхееш. Цунна хов из боккхача лоархlаме гlулакх долга.

Пятилетка шоллагlча шера Хож - Ахьмада звенос хlара гектара тlара 27,7 центнер хьажкlаш, 16,4 центнер гидуаргаш яьхар.

Цу халача шера из боккха толам бар. Звеной толамаша дегаш гlоздоах. Лаьтта а камаьрша да ший йоакхо ечоа. Хlаьта Хож-Ахьмад дика lемав лаьтта леладе, lоаьйй, йоккха еце а, хьажкlаши свеклаши хьувкъаяра опыт. Бlаьсти хьажкlаш дlаювше, а цхьан гектара 80 килограмм тохаш аммиачни селитра тох. Свекла дlае лаьрхlача участка тlа ши центнер суперфосфат юл.

Уж культураш мутlарагlа хьатlаьнача хана листен нийлхеи йоацаш боараме уж хургйолаш фу дергдар хьох яхаш сагота вар цкъа Хож-Ахьмад. Пхорагlа культиватор токхайича бакъаьдьа хургьярий-теш? Мичаб из болх бе сов нах, хlаьта ха йий?

Хlаман дика зем боаккхаш волча Хож-Ахьмада лаьрхlар культиватора урсаш доахкача юхе гоам а яь кронштейнаш йохка. Сихха трактор дlайодача хана цо лаьтта тlахьаьрце къайла йоахар эсала баьцовгlаши оасари, тlакха кхы хьахоттадалуш дlа а йоалар. Иштта пхорагlа обоаботка е а нийлхъе а ца езаш мукъа яьлар звено.

Кодзоева звеноцара бараш а ба кхаш леладара йоккха опыт йолаш. Бакъда хlаьта а Хож-Ахьмадага ладувгl цар, цун хьехар дlаэц, барттайна, шоайла Iинмерза ба. Балха тlехьабисар, къахьегама дисциплина телхаяр, укхаза долаш дац. Кхоана де дезар хlаранена къаьгга ховш хул таханне а. Мукъача ханах а пайда эца хов: газеташ деш, кердача хоамашка ладувгl.

Цу деррингеша гlо ду къахьегама овсарле лакхъе, хьалхашка латта декхараш кхоачашде. Соахка звенос планагlа яккха езар 180 центнер, социалистически декхарегlа 200 центнер йолча 320 центнер хlара гектара тlара йоаккхаш шекара свекла яьккхар. 33 центнер гектара тlара йоахаш яьхар хьажкlаш, план 28 центнер йолча. Тlеххоачашйир моша доакъар Iалашдара планаш а.

Хож-Ахьмада хьинареча къахьегама боагlаш бола мах бир партен правительствас, 1972 шера елар цунна «Къахьегама Цlеча Байракха» орден.

— Тха ерригача звеной дакъа доал цу совгlатах, — йоах Хож-Ахьмада, — алхха айса баьча балхах еннарг лерхlац аз из. Сона а тха звенона а хаддайза новкъостал дора отделене агронома Эльмурзаев Махьмада, партийни организаце. Лоалахоша Къилбаседа-Хlирий АССР-ча доттагlаша яйтар тхона опрыскивателаш. Цигарча кхаш леладерий опыт а тхоай балха юкъехувл оаха.

Хож-Ахьмада звено «Октябра 40 шу» яхача совхоза цlи хеза вола хьажкlаш лелаер Гелисханов Ювсап керте латтача звеноца яхь лелаеш я. Вlаши балхашка хьеж уж, опыт дlа-юха эц.

Коммуниста Кодзоева районе эгтара хьалха балха юкъе йоалайир наряд йоацаш болхлошта алапеш телара система.

Деррига инзаш оарцагlдаьха кердача хьувкъама лард йоллаш я хlанз Кодзоев Хож-Ахьмада звено.

А. САГОВ, тха собкорр.

НИЙСАЧА НОВКЪА

ДУКХА доакъош долаш боккха боахам ба Шалински района «Автуринский» совхоз. Цун доалахьа да 8250 гектар лаьтта. Цу тlа лаьтта леладераша кхею тайп-тайпара юртбоахама культураш: гурахьа дув ялат, хьажкlаш, шекара свекла, тхьамка, доакъара баьцаш, кхыяраш. Хьайбаш а кlезига дац совхозе. 4 ферме lа доаккхаш 3000 бежан да, царех 1050 етт а болаш.

Белгалдаккха деза 1969 шу хьатlакхаччалца паччахьалкхенна зе мара пайда ца беш из боахам хьабеннилга. Хlаьта цу шера денз рентабельноста новкъа эттай совхоз. Из дика хьахьокх укх цифраша. Нагахьа санна 1969 шера боахама баьнна беррига пайда 2,5 эзар сом мара хиннабеце, хlаьта 1973 шу совхоза къахьегамхоша чакхдаьккхар 300 эзар сом пайда барца.

Иштта шоай боахама гlулакхаш тоаде совхоза къахьегамхой вlаштlехьдаьннад Iилманен толашагlа йолча опытан карагlдаьннараш балха юкъе а кхувлаш, лаьттанцарен хьайбашкарен продукташ дукхагlа яхара эшаш дола гlулакхаш дар а наькха къахьегамцара безам совбаккхар а бахьан долаш.

— 1972 шера денз кердача тайпара болх бе дlаладелар тхо, — яхаш дувц совхоза директора Ахмиев Руслана. — Хьалха отделенеш хиннача хlанз юртбоахама участкаш я тха. Царна керте оттабаьб дийша а балхах кхеташ а бола нах. Кердача системага доваларо аттагlа хилийтар боахама доал де, кхычахьа вахийта мукъаваьккхар 25 саг, из бахьан долаш хlара шера 28 эзар сом пайда хул тха совхоза.

Совхоза дукхагlа пайда тlабахьаш йола культура ялат да. Хlара шера из дукхагlа дlаден цун хьувкъам лакхбен гlерт ялат кхедераш. Дlадахача шера 3100 гектара тlа гурахьа дув ялат дlадийнадар укхаза. Де деза гlулакхаш ханнахьа дарах во хьувкъам чубанзар. Юкъера лаьрхlача хlара гектара тlара чуйнар 24,6 центнер гурахьа дийна ялат.

Шоаш ца кхобеш хьинаре къахьийгар совхоза хьажкlаш лелераша а. 740 гектар яр соахка ялата лаьрхlа дlайийна. Уж лелаеш кхо механизированни звено яр.

Къаьстта дика хьувкъайир хьажкlаш № 6 йолча участкерча Къахьегама Цlеча Байракха орден лелаеча Магомадов Бавaде кулгаллеча механизированни звенос. Цо гlулакх деш 150 гектар яр. Хlара гектара тlара 52 центнер фуалъяьха хьажкlаш чуера цо. Во толамаш дац № 4 йолча участкерча коммунисташа Тасуханов Iийсайи Шахгираев Шамсудеи звеноша даьхараш а. Хlара гектара тlара цар чуера 42 центнер фуалъяьха хьажкlаш, план 30 центнер йолча. Гурахьа дlадийнача ялата а хьажкlий а хьувкъам дика кхебар бахьан долаш совхоза вlаштlехьдаьлар паччахьалкхенга ялат дохкара план дикка тlеххоачашъе. Планагlа 4150 тонн йолча, Даьхенна дlаделар 6900 тонн ялат.

Боккха толам баьккхар соахка совхоза свекла лелаераша а. Планагlа 19,5 эзар тонн йолча паччахьалкхенна дlаделар 23,6 эзар тонн мерза овлаш. Цу толама шийгара доагlа дакъа юкъедихьар Ленинен Октябрьски Революцен орденаш лелаеча Ахматова Хорхне. Хlара гектара тlара 560 центнер шекара свекла чуера цо. Цул а тlехьаьлар Микаилова Арубика. Ше лелаеча хlара гектара тlара 600 центнер мерза овлаш даьхар цо.

Овсаре къахьегарца чакхдаьккхар пятилетка хоадамбеш дола шу совхоза фермай болхлоша а. Паччахьалкхенга едкар 1590 тонн шура, планагlа 1500 йолча. Хlаьта дулх дохкара план 102 процент кхоачашйир. Укхаза белгалдаккха деза хьайбай продукташ яхарга дlабода мах планагlа боагlачул дикка лохагlа хилар.

Хьайбай продукташ дукхагlа яхара фермай болхлоша укх денношка а хьинаре къахьег доахаш маша лаьгl ца далийтара. Шоай групперча доахангара шура дукхагlа йоаккхаш хиларца белгалбаьнна ба доаркаш Чахаева Пlаьти, Хусиханова Умани. Вахабова Банки, Эльдарова Iайна, кхыбараш.

Хьайбай продукташ ши-шегlа алсамъяха вlаштlехьдаргдоалилга дика кхетаду фермай болхлоша. Цу гlулакхо дlадех доаханна доагтlача бес Iунал делга, уж дика кхоабилга.

Совхоза хьайбаш дика Iангара довла йиш йолаш да. Боахама фермашка хьатlа а эза соахка аргlаш даь дlаоттайир 1300 тонн йол, цига кlоагашка еллар 10 эзар тонн силос, 1600 тонн сенаж, Iалашдир кхыдола доакъар.

Кlезига терко яц совхозе хьайбаш леладерий къахьегам аттача баккхара а. Фермашкара деррига балхаш механизаци яь да. Дlахо а тоалургда цар гlулакхаш. Хlанз совхозе хьалъеш я деррига балхаш механизированни хургдола, 800 Iатта лаьрхlа комплекс. Иштта хьалъеш латт гlожа доакъар кийчдергдола цех а.

Совхоза къахьегамхой балха нтогаш гlадвуташ я. Бакъда шоашта карагlдаьнначох тоъам баь Iе уйла яц цар. Лаьттанцарен хьайбашкарен продукташ дукхагlа яхара йолча Ерригсоюзни социалистически яхье а баьнна совхоза кхайи фермайи болхлоша лаьрхlад кхы а доккхагlа толамаш дахарца КПСС Центральни Комитето партега, советски халкъага даьча Кхайкарала жоп дала. Шоай ерригa торонаш а лаьрхlа ийслагlча пятилетка дилагlча, къоастамбеча шера цар дош деннал 7000 тоннал кlезигагlа доацаш ялат, 25 эзар тонн шекара свекла, 300 тонн ганараш, 130 тонн тхьамка, 1800 тонн шура, 200 тонн дулх паччахьалкхенга дохка.

— Уж декхараш толамца кхоачашдара, — йоах совхоза директора нов. Ахмиева, — тха хlара гектара тlара чуэца деза 25 центнер ялат (план 21 центнер), 40 центнер фуалъяьха хьажкlаш (план 30 центнер), 250 центнер шекара свекла, 12 центнер тхьамка, иштта дика хьувкъае еза кхыйола культураш а.

Хургболча хьувкъама дика лард еллай совхозе, 3 эзар гектара тlа дlадийнача гурахьа дувча ялата минеральни удобренешца подкормка е болабенчаб. Хlанзале а 1500 гектара тlа уж удобренеш тессай, хlара гектара тlа 1,5 центнер а тоссаш.

Хlаьта ганараши, хьажкlаши, шекара свеклаш дlаювргйолча лаьтташка сухалбаь моттигера удобренеш дlаозаш ба механизатораш. План 9000 тонн йолча, дlа а йихьа кхашка товса лерхl 15000 тонн удобренеш. Лаьтташ хьаьндеш боахкача механизатораштa юкъе шоай дийнахьара балха нормаш тlеххоачашъеш хиларца белгалбаьнна ба трактористаш Мусаев Билал, Абубакаров Батрудди, Садулаев Мохьмад, кхыбараш. Январь бутт боллехьа ерригa моттигера удобренеш кхашка дlаяхьей дlэйоаржаен лерхlаш ба шинна а отрядацара механизатораш.

Совхоза хьайбаш леладераш а ба кердача шера тlаийца доккхий социалистически декхараш толаме кхоачашдара оарцагlбаьнна къахьегаш. Паччахьалкхенга шура йохкара I квартала план 8 мартаген дулх дохкара хьалхарча ах шера план укх бетта тlеххьарча деношкен кхоачашъе лерхl цар. Цу гlулакха хlанз чуотталаь кхоабаш 210 бежан аз совхозе. Укх деношка паччахьалкхенна дlалургда уж дулха.

— Партеген советски халкъаген КПСС Центральни Комитето даь Кхайкарали 1974 шера лаьттанцарен хьайбашкарен продукташ дукхагlа яхар духьа Ерригсоюзни социалистически яхь йоаржаярах баь соцами кепатеха арабаьначул тlехьагlа, къаьстта хьинар айденна болх беш ба совхоза къахьегамхой, — йоах парткома секретара Халадов Камас. — Уж лоархlамера документаш дlадовзийтара совхоза партийни организаце беррига коммунисташи комсомольцаши оарцагlбаьхаб. Тракторни бригадашка, хьайбаш леладеча фермашка, техника тоеча мастерскешка, зооветеринарни агрохимически дешар Iомадеча, механизатораш кийчбеча курсашка цу хьакъехьа дувцаш беседаш яьй пропагандисташа коммунисташа Висханов Зайнде, Цикаев Хьамида, Радуев Зауле, кхычар. Парте дош наха дlа а довзийташ, совхоза болхлой цар тlахьех пятилетка къоастамбеча шерара доккхий декхараш сийленца кхоачашдара, ерригача торонех бизза пайда эцара, КПСС XXIV съезда решенеш кхоачаш а еш боахама гlулакхаш дlахо тоадара.

«Автуринский» совхоз тахан дикагlчарца лоархlаш я Шалински районе. Из цхьа бахьан доацаш дац. Хlара шера тlеххоачашъю цо ялат даккхарен паччахьалкхенга из дохкарен план. Хlаьта укх шера совхоза ялаташ леладераша лаьрхlад паччахьалкхенна ялат дlададара пхе шера план кхоачашъе. Цу гlулакхо торо хулийтаргья боахама экономика кхы а лакхъе. Тlаккха из да цар вахара хьалаш кхы а тоалургдолга, эшача хlаман дукхатlа ахча къоастаде совхоза йиш хургйолга.

Духхьал дlадахача шера планал совгlа ялат дlачудаларах 200 эзар сом пайда хилар боахаме. Цох дикка ахча дlахьожаде лерхl юрташ тоаяра, чуlе цlенош хьалдара.

Йиъ юрт я «Автуринский» совхоза чуйоагlаш. Укх тlеххьарча шерашка дукха хувцамаш хиннад цига совхоза новкъостала. Дукха наькъаш, тlаьи тоадаьд, специалистaштен хьайбаш леладераштен лаьрхlа цlенош даьд, клубаш яьй.

Укх шера «Новая жизнь» яхача юрта хьалъе лерхl йоккха клуб, Автуры яхачеи Октябрьскеи оалачеи шин юрта хьалдергда бахача наха эша гlулакхаш ду цlенош, кхыйола объекташ.

«Автуринский» совхоза чуйоагlача йиъ юртех моллагlча юрта хьо нийсвелча эгтара хьалха бlарг тlаотт еттача кирпишкех даьча лакхача цlеной тховнаш тlа урагlаяха ягlача телевизионни антеннашта, хоза чулостадаьча коашта - карташта. Хьалlай водаш каст-каста кхет хьогl «Волга», «Москвич», «Жигули» яха машинаш, тайп-тайпара мотоциклаш. Уж лехкараш совхоза болхлой ба.

Цар дика кхетаду из долла хlама сийлахь - воккхача баьччо В. И. Ленина хьаьча Коммунистически партен Советски правительствaн шоашта деннилга. Цудухьа шоай йоаза хам а бу цар Даьхен рузка маьхулла дебаде а гlерт уж.

Р. МАЛЕВ.

«СЕРДАЛО»
3-гlа оагl. 29 январь, 1974 шу.

Доазол дехьара

ВЕЗА ХЬАША КХАЧАРГА ХЬЕЖАШ Я КУБА

Январь Кубе къаьстта ший тайпара бутт ба. 1959 шера январа хьалхара ди кубински революце коталонца белгалдаьлар. Атлантика тIара хьахьекхача ший шIенача феца сапаргIатдоакхх январо. Шекара эза — Кубай керттерча рузкъан — кхалкара, балхаш сихлу январь бетта.

Укх шерара январь къаьстта белгалбоал: КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Леонид Ильич Брежнев доттагIала визитаца воагIаргвола ха хьатIаоттарца чIоагIа гIадъяха я ПартIатон гIайре.

...Революционни правительство Кубе кIоарга социально-экономически эргалонаш яра эггара хьалхара гIа бакъа йолаелча. дорха дукхьале йир чурча реакце, кхыча мехкий империалистически гIозараша шерра хьал а лоацаш. Кхашта цIи еттар, диверсеш леланр, кIийлена а хувшаш нах боабар, тийша балхаш вIашагIлехкар — цхьаккха во лацар революце моастагIашa ца деш. Цхьабакъда реакце мел лелаадьр зехьа дайра. ТIаккха, шоай тактика хийца а хийца, дунен халкъашта юкъерча арене Куба хийрайоакхкаргIола политика йолайир империалисташа, из экономически блокада бож-моарзагIана бага йолла дагахьа. Кубински шекар ийде ца тутаги сайцар уж, шоаш дохка кхухьийта мехкдаьтта соцадир. Кубай халкъ мопалца кIалдита гIертар. 1961 шера апрель бетта Плайя-Хирон яхача районе гIолла Кубе чулийлхар контрреволюционни наемникаш.

Цхьабакъда кубински революци, халкъа цхьоагIонах, социалистически содружества мехкаша, эггара хьалхарча аргIанна Советски Союзо хоадамболлаш хьаллоацаш хиларах, дунен дерригача прогрессивни низий солидарностах ког гIортолга а еш, дерригача тохкамех сийленца чакхъяьлар. ЧIоаггIа социализма наькъа тIа эттай Куба. Малхбузехьарча полушаре исторе чухь духхьашха хьахиннай социалистически пачхьалкхе. Кубай Компарте ЦК Хьалхарча секретара, Революционни правительства премьер - министра новкъоста Фидель Кастрос маалара, исторе чухь эггара низ болашагIа йолча империализма низ юхатоха Кубай вIаштIехьдаьннад дерригa халкъ чIоагIа, ший са ца кходеш, денал долаш хиларах даьнна ца Iеш, иштта Советски Союза къаьстта чIоагIа солидарность хиларах а.

Революце хинначул тIехьагIа дIадахача 15 шера овлангара дена хувцаденнад мехка кун. Экономически тIехьадисар хоадамболлаш дIадаккха оарцагIа а даьнна, кубински халкъо ший коммунистически парте кулгалца хьаю социалистически общества материально - технически база. Ерригa общественни продукт бIарчча хьанийцача укх тIеххьарча кхаь шера 30 процент совгIа дукхагIа хиннай. Кубински революце котал яьккха 10 шу дизарца дувзаденна хиннача параде Кубай Компарте ЦК шоллагIча секретара новкъоста Рауль Кастрос аьлар, 1958 шераца нийсйина хIанз шоззеи ахаззен дукхагIа йоакхх электроэнерги, гIишлошъяра боарам 4.4-зза лакхбеннаб. 3,5-зза дукхагIа хьаю удобренеш, 2,4-зза — цемент, 2-зза — никель, 4.4-зза дукхагIа доакхх руда. Мехка торгови флот 8-зза йоккхагIа хиннай.

Кубински халкъо лархIа а доагIаш лоархI уж дерригa толамаш даха ерригача социалистически содружества массе оагIорахьара хьаллоацаш хилар бахьан долаш вIаштIехьдаьннилга. Цу дерригача шерашка оагIув оагIох а теха къахьийгад кубинскии советски специалисташа: заводийи фабрикийи цехашка, юрта боахаме, гIишлош хьалъеча. СССР-о бахийтараш бIаргаго йиш я университетски кафедре геологически гон бе а йоаллаш лоамашка, буровой вышкашка. Советски Союзо новкъостал а деш Кубе хьалъяь, хьалъеш е реконструкци еш я 160 совгIа промышленни объект. Цхьана къахьегача хьа а хиина, чIоагIденнад советски кубински халкъий сийлахь - доккха доттагIал.

Цудухьа кхетадеш да, КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Л. И. Брежнев — вежарашха болча сийлахь - боккхача мехка кулгалхой викали вагга Кубе мел чIоагIа сатувсаш хьийжаб. Новкъост Л. И. Брежнев Кубе вовз кубински халкъа воккха доттагIа, тешаме марксист-ленинец, КПСС XXIV съезло тIаийца машара Программа кхоачашъяра юкъе шийгара доккха дакъа лаьцар из хиларах тарра.

Укх деношка Гавански кинотеатрий экранаш тIара хьахьувкх советски фильмаш. Шоай передачашка телевиденен радиоси дувц СССР халкъий вахарах. Кубински кепайоазоно хIара денна кепаетт СССР-ах йола статьяши репортажаши. ЧувоагIа хьаша вевзаш хьаелл шоай наIараш советски наха карагIдийннараш гойташ дола суртаги хьокха оттадаьча выставочни залаша. Гавана керттерча улица тIарча центральни выставочни зале хьаеллаш я «Советски Союз суртаги тIа» яха АПН-о кийчъяь йоккха выставка.

Тхоах цхьанне дукха ха йоацаш мехка гIолла лела везаш гIулакх эттар. Массе метте — Сантьяго - де - Куберча шIеноги деча комбинате, Нуэвитасе азотни удобренеш арахеца завол хьалъеча, шекара эра боахарий бригадашка, Игнасио Агромонте шIерагIча школе а дешара кхыча заведенешка а, эскара доакъошка, лоацца аьлча, берригача мехка хьаеш я советско - кубински доттагIала уголокаш. шIей дезде санна кийчлуш ба веза советски хьаша тIаэца.

Къаьстта чIоагIа оарцагIбаьнна, дегаш айденна ба Гаване. Лоа мо кIай парус санна Мексикански залива хи йисте хьалъэтта латта из город. Бакъ доацар хургдац, нагахьа санна хIанз дерригача дунен уйла Гаванагахьа лестай аьлча. ШIей деэдеш санна хоза дувхар дувхаш я Хосе Марте шIерагIйола Революце майда. Укххаза, майданна лалла, теркам тIаозаш я «Марс» яха ретрансляционни установка. Визит йолча деношка «Молния» яхача бувзама спутникага гIолла малхбузехьарча полушарера малхбоалехьарча полушарена духхьалара передача ергья.

Гавана.

Ю. ГОЛОВЯТЕНКО,
И. НЕМИРА,
АПН спец. корр.

РЕВОЛЮЦИОННИ ТРАДИЦЕШ ЙОЛА ГОРОД

Сьенфуэгос — Лас - Вильяс яхача провинце къулбехьарча даькъа тIара городи порти — лархIа а йоагIаш лоархI Кубе нах бахача хозагIйолча моттигех цаI. Цхьабакъда Iалама хозалцей Карибски форда йистерча башхадикача пляжашцей гIоръяьнна Iац из. Сьенфуэгос — йоккхийча революционни традицей город. 1957 шера кубински тIема Флота моряхаша восстани йир цига Батиста империалистически диктатурана духьала.

Цудухьа цхьа бахьан доацаш дац 15 шу хьалхагIа, дицлургдоацача 1959 шера январа денношка, Фидель Кастро керте а волаш повстанчески эскаро Гавана наступлени еча хана, цо лархIа Сьенфуэгоса турпалий сийдар духьа маршрут хувцар.

ХIанз городо доккхал ду укх тIеххьарча шерашка укхаза карагIдаьннарех. 15 шу хьалхагIа, нагахьа санна туристий гIулакх деш хинна йоккха йоаца предприятеш ца лаьрхIача хайра промышленность яцар Сьенфуэгосе. Тахан республике йоккхагIйолча индустриальни центрех цаI я из. Укхаза хьалъяьй мехка эггара йоккхагIйола химически удобренеш ю завод. 60 эзар киловатт низ бола тепловой электростанци, советски проектагIа хьалъеш йола шIеноги ду йоккха комбинат.

Укх тIеххьарча шерашка керда хьалдаьча лоархIамегIарча гIирсех цаI — иштта Советски Союзо технически новкъостал а деш хьалъяь, шекар тIадувтта дунен тIа йоккхагIйола установка. Къаьсттача машиннаькъа вагонаш тIен грузовикаш тIен а ювтташ дIакхухьийташ йола Лас-Вильяси Камагуэйа яхача провинцешкарча дукххача шекара заводий продукци цу установка новкъосталца йоддаше а кемаш тIа йода, хьалхагIа галешка йоллаш ца а езаш. Из бахьан долаш ха, болхлой низ, материальни средстваш кхою. Сьенфуэгосе тIадувтт шекар дукххача мехкий кемаш тIа, цхьабакъда укхаза дукхагIа бIаргагураш советски кемаш да.

«Тхоай предприяте, тхоашта бIаргаговах, дог теш тха, цхьана лeладеча советско кубински гIулакхий лоархIам боккха хиларах, — аьлар ТАСС корреспондентага шекар тIадувттача установкерча болхлоех цхьанне — шекара дикала гIахьожам лоаттабеча лаборатори начальника Марио Диаса. — Советски специалисташа геттара дика кхетаю тха проблемаш, хIаьта уж къоастаяра новкъостал а ду. Тхона юкъе айхха доттагIал дола гIулакхаш тоосаденнад».

Укх гаргарча хана овлангара денз реконструкци ергйолаш я портана. Цига хьалъоттаргья нийс керда механизировании причал, керда хьалъергья йоддаше а йоккхача кIа охьача комбинате кхухьийтаргйолаш кIа тIадувтта къаьстта причал Ялат дахьаш Кубе даькхача кемаш тIа пиггача шекар а тIадотта йиш хургья. Сьенфуэгоса, ерригача Кубай а санна, башха - дика перспективаш я. ХIара шера йоккхагIа а дикагIа а хул город.

Гавана.

Р. КНЯЗЕВ,
ТАСС корреспондент.

Деле центрера административни здани.

В. СОБОЛЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

РЕВОЛЮЦЕ ПОЭТ

(БЕКОВ ТЕМБОТ ВАЬ 100 ШУ ДИЗАРГА)

БIаь шу дуз лоаман журналистика пионерах цаI, йоккха говзал йола педагог, поэзе жанрах дола гIалгIай советски литература дIадоладаьрех цаI вола Беков ДордагIа Тембот ваьча дийнахьа денз.

ХIанзарча хана Беков ДордагIа Тембота а Мальсагов Кураза Зоврбика а дIадоладаь дола къона гIалгIай советски литература Советски Союзерча халкъий литература лоархIаме дакъа хиларга хьежжа дегIаухаш хиларца, ерригача Союзерча дукххача къамех болча дешархошта белгалдувла даьннад. ТIаккха укх хIара денна дегIаахарца вай нохч - гIалгIай советски литература дог гIоздоахача хана дага ца йохаш йиса йиш яц из дIадоладаьрех волча Беков ДордагIа Тембота сийрда цIи.

ЧIоагIа дог гIоздаргдар поэта ше дIадоладаь гIулакхаш довзийтa долга а, цо тахан беркате сом беннилга а хайча.

Беков ДордагIа Тембот ваьв 1873 шера Йоккхача Ачалкхе. Ахархой дезалех ваьннача цун, материальни торо во йоллашехьа а, дика аьттув баьннаб дешарах хIама хар дезаш а, хьинар долаш а из хилар бахьан долаш. Цо тIехдика дийша йистеяьккхар Наьсарера школа, цул тIехьагIа, 1893 шера, Буро тIа реальни училище а яьккхар, хIаьта цигара дийша ваьлча Варшавски политехнически институте деша вахар из. Материальни торо ца хиларах цхьоалагIа курс а яккхалехьа институт йита йийзар цун. Къахьегамхой моастагIашта, къизача паччахьа Iаьдала духьала къахетам боацаш лоаттабеча къовсаме ший тайпара хьалкъал а кхетам а вIаштIехьбаьнна шийна гонахьа лелаш мел дола гIулакхаш дика довзаш, дукха дийша саг хиннав Беков ДордагIа Тембот.

Октябрьски революци яьннача хьалхарча деношка денз кхы къамаьл а доацаш революцегахьа, халкъагахьа воал из, ший дерригa хьаькъал а низ а дIалу цо культурни фронте беча балха.

ГIалгIай йоазув арадаьннача хьалхарча деношка денз гIалгIай меттала стихотворенеш язъе волавелар из. Цудухьа поэта творчески никъ я болабеннаб, ала мегаргда, ший къам ираза наькъа тIа даларца.

«Сердало» газет арадувла доладеннача 1923 шера 1 мае денз цун издательстве а редакце а болх бу цо. гул а ю Iома а ю вайнахьа фольклор, цхьабакъда, Бекова дукхха вIашагIтехача фольклорах кепатеха хIанзалца арадаьннар «Ачамаза Боарз» яхача башхадикача цхьан дувцарал совгIа цхьа иттех дувцар мара дац.

1924 шера гIалгIай къаман хьехархой кийчбар духьа, дикагIа бола хьехархой вIашагIа а теха, Буро тIа хьайийллар ГIалгIай педагогически техникум. Хьехархошта юкъе къаьстта белгала бар гIалгIайи эрсийн литератураш хьехаш хинна Беков ДордагIа Темботи Абрамова Виктория Константиновнаи.

Эрсий а, дегIадоагIаш даттача гIалгIай а литературана безам тIабахийта, вахара ираз цунца а къахьегамца а мара ца хилар довзийта тIехдика карагIдаьлар лакха говзал йолча хьехархой. Цар хьийга къа довизар. Берригаш хIана бац яьнна хIанзара гIалгIай советски прозаикаши поэташи шоай хана цар хьийха ба. Педагогашта дагалаьттар кхоачаш хиннад. Шоай низ а хьинар а ца кходеш цар литература довзийтачарна карагIдаьлар къаман литература дегIадоаладара а культурни революцена юкъе а доккха дакъа лаца.

Беков ДордагIа Тембот ва эггара хьалха гIалгIай мотт хьеха волавеннар, цун орфографии терминологии вIашагIйоллаш болх баьр, цо дукха къахьийгад гIалгIай литературни мотт шаьрбара а.

Квалификаци йоккха хиларца. гIулакх нийса, долчча бесса, башха дика довзаш хиларца, Iилмах, литературах, педагогиках тIехдика кхеташ хиларца шийна нийссарча наха юкъе белгалвоалаш хиннав Беков Тембот.

Из хиннав талант йола журналист, переводчик, цо дукха болх баьб тайп-тайпарча курсашка гIалгIаех бола хьехархой, журналисташ, кхыбола культурни фронта болхлой кийчбеш. ХIаьта Тембота 1923 шера тахханалца цул дикагIа кхы йоацаш йола Коммунистически парте гимна «Интернационала» перевод а яьй.

Цхьабакъда Беков ДордагIа Тембот гIалгIай советски литературана юкъеенав гIалгIай советски поэзена лард еллар хиларца, «Ши зама», «Лене болхлой боабар», «11-ей, 5-ей», «Сердало» яхача а кхыча а стихотворенией автор хиларах тарра. Цо язъяьй «Сердало» газета тIа кепатеха араяьнна хинна «Хьалхара бIаьсти» (1923 шу), «Тамара» (1925 шу) яха повесташ санна йола прозаически произведенеш а.

Дерригача дунен тIарча тоIабаь боахкарий баьччаца В. И. Ленинца бIайха безам болаш язъяьй Бекова «Ши зама» яха стихотворени. Из язъяьй революци яьнначул тIехьагIара ха паччахьа Iаьдал лаьттача ханаца духьал нийсъеш. Из да паччахьа Iаьдал долча хана хиннача доакъазалах а хIанзарча изразах а дола поэтически дувцар. Цу тайпара ши ха вIашдухьал нийсъяр бахьан долаш автора аьттув баьннаб ши замен ши вахари — баьде селханен иразера тахане — художественни образашца дикагIа хьахьокха.

Авторо кхетамца пайда ийцаб вайнахьа фольклора торонех, творчески дIахо йихьай цун традицеш, хьахьекхад керда вахар. Цхьабакъда керда вахар хьахьокхача хана халкъа поэзе традиционни средстваел совгIа, поэта пайда эц халкъа поэзена гарга йолча ший художественни средствaех а. Цунах гуш да поэта художественни говзал дегIаена хилар. Кердадар дикагIа бIаргагор духьа дIабахача дай бIаргашца бIарахьежа веза цунна, йоах поэта, цхьабакъда, хIанзарча вахарах а замах а дIа ца хадаш.

ДIаяха баьде ха ше ювцаш, паччахьа Iаьдало даькъаза даьхача халкъашкара хьал хьахьокхаш волча поэта язду:

«БIаргашта боал етташ,
Дешар юхатетташ,
Дега бохам боахаш,
Сина Iазап лехаш
Аьттехьа йийрзача мар —
Болхлой цIий долаш,
Аьрдехьа кхейлача дуар —
Ахархой хьакъ долаш,
Лоаттам харцахь бар хьа,
Яха хьалхар зама!
Iоткъам боккха бар хьа,
Яха къиза зама!
Сармака фо мел-я
Iи мерза яцар цьа,
Да вийна маьри мел-в
Доал дезаш дацар хьа».

Цу стихотворенеца поэта хьахьокх В. И. Ленина образ а, цун вахар а, миска нах паччахьа Iаьдала Iазапах мукъабаха цо лоаттабаь къовсам а. Ленинах поэта гу къаман турпал, нах сийрдача вахарга буташ йола сийлахьа Коммунистически парти вIашагIъеллар:

«Хьона кIийленна ваьгIар
Турпал Ленин веций?
Хьона меттахь техар
Тха баьчча Ильич веций?!
Берара ваьлча гIоне
Къона къаваллалца,
Ший сица кхеяьр
Революци яр цун.
Сакхетарг хилча гIоне
Ший сиха къасттаЛца
Дага лоаттаваьр
Къе саг вар цун.
Багара доагIа дош
Сега тIоа бар цун,
Наха бу хьехам
Хьежа малх бар цун».

ХIаьта 1917 шерарча революционни событей а ленински тIахьехама низа а хьакъехьа низ болаши сабарен долча дешашца язду поэта:

Ана юхера яьнна
КIаьга чарх санна,
Ленина багара даьнна
Сийрда дош дар:
Дунен хозне, дунен боахам,
Лаьтта, фабрик, арен оахам —
Болхлой, ахархой доалахь
дахийта.
Еррига бокъо Советашка
хилийта!
Аьлар, дайзар, наха
хьалъийцар, —
Малхбоалехьа — бузехьа хеза
даьдар
Доал бера аьлаша чехка
хийцар
Октябра революци кадай
яьлар.
Еррига бокъо Советашка
яхар
Дерригa лаьтта ахархошка
дахар
Нийсон Iаьдал тIаэттар
Къечар зама хьаэттар.
Дешар мискашка кхаьчар,
ГIабаш кхалбарех лийгар
Къам шедар мукъадаьлар,
Мехка пара хьабаьлар».

Паччахьа хана хиннача классови къовсама истори, хала вахар, оакхарий хьисапе жандармаша леладаь гIулакхаш хьахьокха безам болча поэта хьахержай «цIеша диза кIиранди», «Лене болхлой боабар» санна йола эггара историей драматическегIа йола эпизодаш. ХIаьта ший «Лене болхлой боабар» яхача стихотворена тIа укх тайпара язъю поэта Россера халкъаш эгIаздига йола из исторически событи:

«Бойне яр цу дийнахь
тайгенчухь хиннар
Iобехкар балха нах
хьалъюзаш сангар
Майра хилар жандармаш
маьршача довна,
Бир наха тийшаболх бIу
шоех бенна...
...Далапзар цох беркат из
даьча баьрешта,
Лийхар пхьа февралo мехка
даьга хьежача.
Дийкхар из Октябро
жандармага диллача».

Цхьабакъда, дIаяхача заман къахьегамхочун доакъазал кодаяр духьа хержа ца Iеш, уж темаш Бекова хержай революционни турпалал хоастаяр духьа, къаьнара дуне дохадарахи, эксплуатаци дIаяккхарахи ше гIадваха хилар хьахьокхар духьа а, ше керда вахар хестаду поэт хиннa ца Iеш. халкъий набахте. паччахьа Iаьдал дожадаь йолча сийлахь - йоккхача исторически событешка дакъа лацархо а хеташ.

ХIанз а гIалгIай поэзе дикагIйолча произведенеех цаI йолаш юсача цу стихотворенеца Беков Тембота духхьашха цхьан гIалгIай къаман доазонел араяьккхар гIалгIай поэзи, революци ялалехьа эрсий болхлошка ханна хьал, дукха кхы халкъаш а паргIата даьха бола Россера революционни болам дегIабар хьахьокха харца.

Берригача мехка вахар кердадаларо поэта дог а уйлаш а хьалйизар кердача бакъдолчунца. Ший поэтически произведенешка поэто шийна ховш юстара кхоос паччахьа Iаьдалца лоаттабаьча къовсама, кердача вахара, къахьегама, культурни революцена юкъе доагIаш доацар.

Бекова стихотворенеш ешача хана вайна дукхьала отташ дола сурт — паччахьа Iаьдала Iазапах лайна халонаши мукъабаьннача наха хьалхашка ший паргIатонца а хозалца а хьаделладенна сийрда вахари да. Белгалдаьккха деза Бекова творчестве цу темаша керттера моттиг дIалоацилга.

Боккхача лоархIаме я ДордагIа Тембота поэзи, хIана аьлча из яр кердача, пролетарски поэзе къаьнарча замзнна духьала яь эггара хьалхара атака, революционни класса керда вахар эггара хьалха хьахьокха гIортар. Поэта стихотворенеш идея йоккха йолаш, политически лакха хинна ца Iеш, йизза художественни а я.

Керда социалистически общество хьалъяр духьа лоаттабеча къовсаме партена ший творчествaца новкъостал де а гIерташ гIалгIай поэзена юкъе эггара хьалха керда саг а вай революционни заман турпал а хьахьокхара проблема оттаяьр а Беков ва. Цо еннай йицлургйоаца, Советски Iаьдал бахьан долаш лоаттабаьча къовсамах йола сийрда оагIош.

Бокъонца дола литературно-политически документ да ала йиш я Беков Тембота стихаех, хIана аьлча социалистически реализма метод хиннай из тIакхе гIийртар, хIаьта цудухьа карагIа а даьннад поэта бокъонца дола бакъдар революционни наькъаца ше дегIа ма аххара бIаргаго а, хьахьокха а.

Беков Тембота поэтически творчество башха дукха а йоккха а яц. Педагогически болх дукха хиларах а, лазаро мукъа ца хецаш хинна хиларах а, кхы дIахо шерье вIаштIехьдаьннадац цун из. Цхьабакъда, халкъа юкъе дика йовзаш а, хана йIоахалла ший мах ца бовш а я из. Цун лоархIам боккха хиннаб массаза а гIалгIай советски поэзи дIайолаяра а, дIахо дегIаахара а.

Беков Тембота дикагIа йола поэтически произведенеш укх бIаьшарен 30-гIча шерашка переводчика Панченко эрсий меттала перевод ярца вай республике яьржа ца Iеш, ерригача Союзерча дешархошта яйзаяле а, хIанзара дешархо гIалгIай меттала кепатеха йолча «Ши зама», «Лене болхлой боабар» яхача 2—3 стихотворенел совгIа наг-наггахьа мара тIакхачац дукххача цу ханарча (20-гIча, 30-гIча шерашка) сборникашка а, «Сердало» газета тIа а кепатеха арайийннача произведенешта. царна юкъе йоагIа эрсий меттала кепатеха араьнна хинна Бекова произведенеш а.

Абу МАЛЬСАГОВ,
Нохч-ГIалгIай историей, меттей, литературан института Iилман болхло.

МАССАЗА А БIАРГ ЛОКХАШ

Шаьла района Аргунерча гIишлошъеча материалийн гIишлошъяра индустреи комбинате дика вовз коммунист Ефим Петрович Игнатенко. Массехк шу да из укхаза электрикалла болх беш вола. Болх дика беш хиларал совгIа, доккхал ца дезаш, дог шIена, хIама хьадара тIера, эшшача оарцагIвала кийча хиларах веза а веза, лоархIа а лоархI Ефим Петрович.

Иштта из воландаь хержав из комбината халкъа тIахьожамхой группа председателалла. 70 совгIа саг ва цу группана юкъе. Балха зехьа ца йоаяйтарга, материалаш, тепловой а электрически а энерги кхоярга хьожаш дукха болх бу цар.

Укх тIехьарча шин-кхаь шера комбинате совлен дукха цемент, металл, тепловой а электрически а энерги дIаяхийтаяр. Ший новкъостащца цхьана цу дешага хьежар Е. П. Игнатенко. Гучадаьлар йIовхал еш йола система еха хилар бахьан долаш пропарочни камераша дукха Iы йоаеш хилар, цу тIа гIолла дукха электроэнерги йовш хилар. Из дош а дийца, сиха тоаяйтар цар йIовхал тела системен камераши. Металл, цемент, кхыйола материалаш кхоергйолаш гIулакхаш дир.

Из бахьан долаш духхьал дIадахача цхьан шера 300 тонн цемент, 30 тонн металл, 157500 киловатт - сахьат электроэнерги, 1200 гикакалори тепловой энерги кхойир.

Из бузкъа кхоарах итташ эзараш сомий маьха планал совгIа продукци арахеца йиш хилар.

Хьинаре болх беш ба халкъа тIахьожамхой болхло Ибрагимов Нату № 1 йолча формовочни цеха слесарь Вахаев Алади, арматурни цеха механик Стук Николай, Делаев Бауди, кхыбараш.

Группа членаша арадоах «Халкъа тIахьожам хьожаш я» яха пенгазета. Цу тIа дувц цхьанаа йолча участкашка, цехашка во доал деш хиларах, кхыдола кхоачамбоацараш.

Нагахь санна хьалха комбинате дIакхесса улла тиша аьшк, оборудовани, тайп-тайпара формаш, нийслуш хиннаяле, хIанз уж гургъяц. Цу хьакъе дика порядок оттаяьй. Из даьд Игнатенко керте латтача группас.

Б. АХМАДОВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

29 январь
I ПРОГРАММА

9.30 — Передачай программа. 9.35 — Кердадараш. 9.45 — Илли доах РСФСР-а халкъа артистка Олейниченкос. 11.00 — Информационни программа. Новкъост Леонид Ильич Брежнев Кубе вахарга. Босбола телевидени. Иллей концерт. 15.15 — Передачай программа. 15.20 — Телевизионни документальни фильмай программа. 16.00 — «Объектив». Фотосэашбараштa йола передача. 16.20 — «Шун сомий беш». 17.00 — Музейшкеи выставочни залашкеи гIолла. СССР-а художественни Академе юбилейни выставкера репортаж. 17.30 — Босбола телевидени. Дешархошта. Дагестански АССР-а города Дербента берий художественни самодеятельноста коллективий концерт. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Берашта. «Цирке хинна хIама е доттагIалено кIалхарваккхар». 18.30—Концерт. 18.45— Босбола телевидени. Советски Союзеи Америка вIашагIкхийттача Штатийи командашта юкъе кIалтохаргах латаш вIашагIкхетар. ЦСКА спорта Дворецера передача. 19.40 — «Таланташи поклонникаши» яха Островске фильм-спектакла премьера. 21.00 — «Ха». Информационни программа. Новкъост Леонид Ильич Брежнев Кубе вахарга. «Таланташи поклонникаши» яха фильм-спектакль дIахояхьар. Йистеяьлча, — кердадараш. передачай программа.

II ПРОГРАММА

18.20 — Дай-мехка къонгаш кхебар. 18.35 — Дешархошта дола фильм. 18.45 — Нохч - ГIалгIайчу гIолла. Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 19.05—Документальни фильм. 19.15 — Юртара вахар (гIалгIай меттала). 19.45 — Киножурнал. 19.55 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (гIалгIай меттала). 20.10 — Шоана, бераш. 20.20 — Спортивни Нохч - ГIалгIайче (нохчий меттала).

30 январь
I ПРОГРАММА

9.30 — Передачай программа. 9.35 — Кердадараш. 9.45 — Документальни фильмай программа. 10.30 — Дешархошта. «Къонабарий творчество». 11.00 — Информационни программа. Новкъост Леонид Ильич Брежнев Кубе вахарга. Концерт. 15.10 — Передачай программа. 15.15 — Шахматех лоьзар. 15.30 — «Поэзи». Кулешов. 15.50 — «Дунен океан». Передача дIахьу географически Iилмай доктора Степановс. 16.15 — «Iилма — тахан». 16.45 — Дешархошта. Концерт. 17.00 — Книжкай дунен тIа. 17.30 — Берашта. Оакхарий хьакъехьа берашта. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Коммунисташ хьалла латт. Шалински района Ленина цIерагIа йола колхоз (нохчий меттала). 18.25 — Фильм. 18.30 — Нохч-ГIалгIайчу гIолла. Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.50 — Босбола телевидени. «Массаза коталонга» яхача телевизионни документальни фильма премьера. 19.20 — Кобалевский. Гамзатова стихех йола романсаш РСФСР-а халкъа артистка Левкос дIаалар. 19.40 — Босбола телевидени. Ког-соалозош фигурни хахкарах йола Европа чемпионат. Загребера передача. 21.00 — «Ха». Информационни программа. Новкъост Леонид Ильич Брежнев Кубе вахарга. Босбола телевидени. Ког-соалозаш фигурни хахкарах йола Европа чемпионат. Загребера передача. Йистеяьлча «Спортлото» тираж, кердадараш. передачай программа.

II ПРОГРАММА

14.00 — Халкъа эша товараш дукхагIа арахеца. «Художник» яхача фабрикера передача (гIалгIай меттала). 19.10 — Вай долча хьоашалгIа ба «Терека» футболисташ. 19.30 — Шоана, бераш. 19.40 — Хоамаш, реклама. 19.45 — «Нагахьа санна хьо къонах вале» яха художественни фильм.

РАДИО

29 январь

6.30 — Юртара Iуйре. 6.58 — Хаоттам. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Беков Тембот ваь 100 шу дизара хетаь передача (гIалгIай меттала). 8.45 — Ше сийгаш (гIалгIай меттала). 16.00 — Бексултанов. «Лоамех дола дувцараш» яха симфонически поэма (нохчий меттала). 16.30 — КПСС XXIV-ча съезда соцамаш кхоачашде. «Мах кIезигагIа аIа а бохийташ дикагIа дола товараш — дукхагIа» яха передача (нохчий меттала). 16.45 — «Къахьегамца яьккха сийле» яха промышленноста болхлошта йола передача (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). 19.20 — «ВоIаца пхеэза даь къамаьл» яха передача (эрсий меттала).

30 январь

7.20 — «Грозненский рабочий», «Ленинан некъ» газетий обзор. 8.25 — «Дунен социалистически система дегIаяра экономически закона боарамаш» яха беседа (эрсий меттала). 8.40 —Ашараш. 8.45 — Школьни глобус (эрсий меттала). 16.00 — Социалистически яхье котало яьккхараштa. Шалински района юрта боахама къахьегамхошта дола концерт (эрсий меттала). 14.30 — Юртара вахар (нохчий меттала). 16.45 — «Цар дика доаца гIулакхаш» яха корреспонденци (гIалгIай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). 19.30— «ХIанзара ханара къона саг» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала). 20.00 — «Керда илли дIадовзийтаргда шоана» яха передача (гIалгIай меттала). 20.30 — «Лакхале» яха радиовыпуск (нохчий меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, делкъеле цхьаццайолча моттигашка кIезиг-дукха лоа а делхаш, дохк а доаллаш, малхбузехьара мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гIолла 1 градус шелалгара 3 градус йIовхалга кхоачаш, Грозне 0 градусагара 2 градусага кхоачаш йIовхал йолаш хила а тарлу. Кхоанен ломмен морхаш а йолаш, екха а екхаш, наг-нагахьа кIезиг-дукха лоа а делхаш, къилбаседа-малхбузехьара чIоагIо мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 4—8 градус, деношка 0—5 градус шелал йолаш хила а тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-60-71.

НАШ АДРЕС: 364051 г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка.

СФ02034. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84. Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84. Заказ № 695.